

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmışınıc İçtima

22.6.1338 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	574:575	2. — Erzurum Mebusu Nusrat Efendi-	
2. — Âzayı kiram muamelâtı	576,578,579	nin, Erzurum'da bir Lisaniyat Mektebi te-	
1. — Mebuslardan bâzılarına izin ve-		sis edilmesine dair kanun teklifi (2/540)	575
rilmesine dair Divanı Riyaset kararı	576	4. — Tezkereler	575
2. — Konya Mebusu Ömer Vehbi Efen-		1. — Seferî zammı maaş Kanununun	
dinin, müftülüğü tercih edip mebusluktan		lüzumu tefsirine dair Maliye Vekâleti tez-	
istifa ettiğine dair telgrafı	576:577	keresi	575:576
3. — Saruhan Mebusu Reşad Beyin,		2. — Tarife Kanununun 4 ncü madde-	
Muvazenei Maliye Encümeni âzalığından		sinin lüzumu tefsirine dair Maliye Vekâ-	
istifasına dair takrimi	577	leti tezkeresi	576
4. — Adliye Encümeni âzalığına Siird		5. — Takrirler	577,578
Mebusu Mustafa Sâbri Efendinin intihab-		1. — İsparta Mebusu İsmail Remzi	
olduğuna dair Dördüncü Şube Riyaseti		Efendinin, aşarın cidayetinde mültezim-	
tezkeresi	578	lerin kullandıkları ölçeye dair takrimi	577:578
5. — Dördüncü Şube Kâtipliğine Er-		2. — Malatya Mebusu Sıdkı Beyin,	
tuğrul Mebusu Necib Beyin intihabedildi-		Rum eşkiyasıyla vâkı olan müsademede	
ğine dair Şube Riyaseti tezkeresi	578	meccruh olan Mülâzım İskender Efendinin	
6. — Rusya'ya tetkikat için gönderil-		terfi ettirilmesine ve kırk neferin de tal-	
miş olan Burdur Mebusu İsmail Subhi		lif edilmelerine dair takrimi	578:579
ve Mentese Mebusu Doktor Tevfik Rüşdü		6. — Muhtelif evrak	579
beylerin tahisatları için bir karar ittihaz		1. — Şam'dan Mustafa Fevzi imzasiy-	
edilmesine dair Divanı Riyaset kararı	579:581	le mevрут bayram tebriki	579
3. — Teklifler	575	7. — Sualler	581
1. — Amasya Mebusu Hamdi Beyin,		1. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Be-	
Cemaatler tarafından idare edilen mek-		yin, Zonguldak Mutasarrıfı İhsan Bey	
teplerde müstahdem muallim ve mualli-		hakkında Dahiliye Vekâletinden sual tak-	
melerden aidatı tekaüdiye kabul olunması-		riri	581
na dair kanun teklifi (2/539)	579		

	Sayfa	Sayfa
8. — Mazbatalar		
1. — Mâlûlini guzat maâşatı hakkındaki müracaatlara dair İstida Encümeni mazbatası	581	588:592
2. — Müecceliyeti Askeriye Vergisi hakkındaki müracaatlara dair İstida Encümeni mazbatası	581	592:593
3. — Mahkemei Temyizce idam cezası tasdik edilen, Küre'nin Dereskü karyesinden Demirci Osmanoğlu Mehmed Ali hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	582:588	
4. — Hiyaneti vataniyeden idama		593:594
		592:593
		592:593
		593:594

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,40

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Hakkı Bey (Van)

REİS — Efendim ekseriyet vardır, Celseyi küşadediyorum.

Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Rauf Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve eynen kabul olundu. Mösyö Klod Farer'den mevрут telgraf kıraat ve cevap yazılması ten-sibedildi.

Nevahi Kanununun müzakere edilerek 39, 57, 75, 78, 79, 81, 90, 94, 95, 96, 99, 101 nci maddeler aynen, 48, 91, 93, 100 ncü maddeler tadilen kabul, 86, 97, 98, 102 nci maddeler takrirlerle encümene iade ve 92 nci madde tayyolunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat millet-

lere çekilecek protesto notası bilmüzakere bâzı yerlerinin badettashih tercüme ve keşidesi kabul olundu.

Bilâhara Nevahi Kanununun müzakeresine geçilerek 103 ncü madde tay, 104, 106 ncü maddelerle 107 nci maddenin 3, 4 ncü fıkraları aynen kabul, 105 nci madde ile 107 nci maddenin 1, 2 nci fıkraları tadilen kabul olunarak Perşembe günü içtima olunmak üzere Celseye niha-yet verildi.

İkinci Reisvekili	Kâtip	Kâtip
<i>Musa Kâzım</i>	Kayseri	Van
	<i>Âtîf</i>	<i>Hakkı</i>

REİS — Efendim zaptı sabık hulâsası hakkında söz isteyen var mı?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Adliye Encümenine tevdi edilen madde hakkında bir şey yoktur.

NEBİL Ef. (Karahisarî Sahib) — 102 nci maddenin beşinci fıkrasıdır.

REİS — Evet, Adliye Encümenindedir. Bi-naenaleyh zaptı sabık hulâsasını tashiha kabul edenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabık tashiha kabul edilmiştir.

3. — TEKLİFLER

1. — *Amasya Mebusu Hamdi Beyin, Camaatlar tarafından idare edilen mekteplerde müstahdem muallim ve muallimelerden aidatı tekaüdiye kabul olunmasına dair kanun teklifi (2/539)*

REİS — Efendim teklifi kanuniler var. Amasya Mebusu Hamdi Beyin teklifi kanunisi var, darüleytam muallimlerinden tekaüdiye kat' edilmesine dairdir. Lâyiha encümenine göndriyoruz.

2. — *Erzurum Mebusu Nusrat Efendinin, Erzurum'da bir Lisaniyat Mektebi küşaddına dair kanun teklifi (2/540)*

REİS — Erzurum Mebusu Hoca Nusrat Efendinin, Erzurum'da bir Lisaniyat Medresesinin küşadına dair teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

4. — TEZKERELER

1. — *Seferî zammı maaş Kanununun lüzumu tefsirine dair Maliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Seferî zammı maaş Kanununun tefsirine dair Maliye Vekâleti tezkeresi var, okunacak :

B. M. M. Riyasti Celilesine

11 Mart 1338 tarihli Seferî zammı maaş Kanununun altıncı maddesinde, bir aydan fazla maaş alanlarla müddeti tebdilhavasını tecavüz ettirenlerin seferî zamlarının kat' olunacağı muharrer olmasına ve mecruhiyet sebebiyle infikâk edenlerle hastanelere yatırılan zâbitanın seferî zammından sureti istifadelerine dair bir kayıt ve sarahat bulunmamasına binaen, gerek hastanede tahtı tedavide bulunan ve gerek tebdilhavasını temdidettirenler veya hastaneden çıktuktan sonra kıtalarına iltihak etmeksizin tekrar hastaneye yatırılanlara seferî zammı ahzine müstahak kıtaat mensubininden buldukları takdirde, işbu zamların ne suretle verileceği Müdafaa-i Milliye Muhasebat Müdüriye-

tinden istizan edilmektedir. Cephe ve seferî zammı maaş Kanununun birinci maddesinin fıkrâi ahiresinde «Zâbitan ve mensubini askeriye den âtideki maddede muharrer hidemat ve vazaifte fiilen bulunanlara maatahsisatı fevkalâde almakta oldukları maaşlarına zamimeten berveçhi âti seferberlik zammı verilir.» diye muharrer olmasına göre fiilen ifayı vazife edemiyenlere seferî zammı verilmemesi icabeder.

Ancak, altıncı maddesindeki kaydı kanuniden bir ay mezun olanların ve alalûmum tebdilhavada bulunanların seferî zamanına müstahak buldukları anlaşılmakta ve mecruh olup da berayı tedavi hastaneye yatırılanlar hakkında kayıt mevcud olmayıp yalnız bir ay mezun bulunanlarla tebdilhavada olanların berminvali mârûz istifade etmekte bulunmasına göre evleviyetle istifade etmeleri lâzımgelen mecruh zâbitandan berayı tedavi hastaneye yatırılanların hastanede bulunduğu müddetçe ve hastaneden çıktuktan sonra tebdilhava müddetince veya hastaneden çıktuktan sonra kıtalara iltihak etmeksizin hastalığının nüksetmesi hasebiyle tekrar hastaneye yatırılanların tamamıyla şifayabilmalarına değin geçecek zamana ait seferî zammından istifadeleri muvafık mâdelet görülmekte ise de zatı meselelerin tefsiri kanuna taallûku hasebiyle keyfiyetin bittetik encümeni mahsusunca bir karara raptiyle vekâleti âciziye tebliğine müsaade-i Celile-i Riyasetpenahilerinin şayan buyurulması müsterhamdır olbapta.

18 Haziran 1338

Maliye Vekili
Hasan Fehmi

REİS — Efendim, «Kıtaatı askeriye de mezun, tebdilhavalı olanlar seferî zammından istifade ettiği halde hastanede tahtı tedavide bulunanlar bundan istifade edemiyor.» deniliyor. Bu, bir tefsirdir, karar istiyor. Tensip buyurursanız Kavanini Maliye Encümenine havale edelim. (Müdafaa-i Milliye Encümenine de taallûku vardır sesleri) Evet, Müdafaa-i Milliye Encümenine de taallûku vardır, Muvazene-i Maliye Encümenine de taallûku vardır.

NEBİL Ef. (Karahisarî Sahib) — Kavanini Maliye ve Müdafaa-i Milliye encümenlerine havalesi icabeder. (Yoktur sesleri)

REİS — Kavanini Maliye ve taallûku hase-

biyle Müdafaa-i Milliye encümenlerine gönderiyoruz. (Tallâku yoktur sesleri)

SALİH Ef. (Erzurum) — Vardır efendim, vardır.

REİS — Müstacelen teklif ediyorlar. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Müdafaa-i Milliye ve Kavanini Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

2. — *Tarife Kanununun 4 ncü maddesinin tefsiri lüzumuna dair Maliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Tarife Kanununun dördüncü maddesinin tefsirine dair Maliye Vekâleti tezkeresi var, okunacak:

B. M. M. Riyaseti Celilesine

Bir memlekette daimî kalmak üzere elbedilmeyip müddeti teması hitamında diğer memleketlerde dolaştırılarak ilânihaye ihraç ve iade edilmekte olan sinema şeritlerini dâhili memlekette kalması müddeti şeraitine göre tebeddül etmekte olmasına ve tarife tatbikinden şimdiye kadar bâzı mahallerde, Tarife Kanununun dördüncü maddesinin «Tâsian» fıkrasına kıyasen Resmi Gümrüğü depozito suretiyle almamakta olduğu muhaberatı cariyyeden anlaşılmıştır.

Tarife Kanununun dördüncü maddesinin «Tâsian» fıkrasında yine iade olunmak şartıyla umumî sergiler ile tiyatro, sirkler için geldiği mahalle iadelerinde reddolunmak üzere, İthalât Resmî Gümrüğü muvakkaten depozitoya rapten imrar olunmakta bulunduğundan ve mevzu olan sinema şeritleri gerçî madde mez-kûrede zikredilmemiş ise de sinemaların dahi tiyatro şekil ve mahiyetinde olması itibariyle madde mez-kûrenin dairesi şumulünde bulunduğu ve Tarife Kanununun 766 nci maddesi mucibince Resmî Gümrüğe tâbi olan dolu ve boş sinema şeritlerinin dahi memlekete sureti katiyede ithal olunacaklara munhasır olacağı mütalâa olunmakta ise de ifayı muamelede tereddüdedildiğinden maddeteyni mez-kûre teyinin tetkiki münderecatiyle bu bapta tefsiren birk arar ittibaz ve tebliğ buyurulmasını rica ederim efendim.

Maliye Vekili
Hasan Fehmi

REİS — Efendim tensibederseniz Kavanini Maliye Encümenine gönderelim.

2. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Mebuslardan bâzularına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Mezuniyetler hakkında Divanı Riyaset kararı vardır efendim.

CEMİL B. (Kütahya) — Mecliste ekseriyet yok Reis Bey.

Heyeti Umumiyyeye

Âtide isimleri muharrer zevata mazeretlerine mebni, hizalarında gösterildiği müddetler için mezuniyet itası Divanı Riyasetin 21.VI.1338 tarihli on beşinci içtimamında tensibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

B. M. M. İkinci Reisvekili
Musa Kâzım

Mustafa Bey (Tokad) üç ay,

Mehmed Ragıb Bey (Amasya) üç ay

Hasan Sıddık Bey (Van) üç ay (Tabip raporuna müsteniden)

Mehmed Şükrü Bey (Gümüşane) üç ay (Tabip raporuna müsteniden)

REİS — Efendim Mustafa Bey (Tokad) üç ay (Ret, bir sene sadaları, handeler) Efendim Tokad Mebusu Mustafa Bey hiç almamıştır. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Mehmed Ragıb Bey (Amasya), mazereti meşruasına mebni üç ay... Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Hasan Sıddık Bey (Van), Tabip raporuna müsteniden üç ay mezuniyet verilmiştir. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Mehmed Şükrü Bey (Gümüşane), Tabip raporuna müsteniden üç ay... Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

2. — *Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendinin, müftülüğü tercih edip mebusluktan istifa ettiğine dair telgrafı*

REİS — Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendinin, müftülüğü tercih ettiğine dair telgrafı var, okunacak :

Ankara'da B. M. M. Riyaseti Celilesine

C 1 ve 10 Haziran sene 1338 millet ve hükümetimizin âmâline muvaffak olması duasıyla mütevaggil olmak üzere Konya Müftülüğünü terci-

han bugün vazifei kudsiyemin ifasına mübaşeret eylediğimi arz ve Meclî Âliye bilhassa takdini ihtiram eylerim, ferman.

17 . VI . 1338

Konya Mebusu
Ömer Vehbi

(Allah muvaffak etsin sadaları)

3. — *Saruhan Mebusu Reşad Beyin Muvazenei Maliye Encümeni âzalığından istifasına dair takriri*

REİS — Saruhan Mebusu Reşad Beyin Muvazenei Maliye Encümeninden istifasına dair bir takriri var.

Riyaseti Celileye

Avhali sıhhiyem hasebiyle devam ve ifayı vazifede mazur bulunduğumdan Muvazenei Maliye Encümeninden istifa eylediğimi arz ederim efendim.

Saruhan Mebusu
Reşad

(Ret, olamaz sesleri)

REİS — Reşad Beyefendi Birinci Şubede imiş. Birinci Şubeden rica ederiz ki, Reşad Beyefendinin yerine diğer bir zatı intihabetsinler.

5. — TAKRİRLER

1. — *İsparta Mebusu İsmail Remzi Efendinin, âşarın cibayetinde mültezimlerin kullandığı ölçğe dair takriri*

REİS — İsparta Mebusu İsmail Remzi Efendinin, âşar hakkında takriri var. Heyeti Aliyenize arz edilecektir.

Riyaseti Celileye

Âşarın hini cibayet ve istifasında, mahsulâtın tekyiline vâhidi kıyasi olmak üzere, talimatı mahsusasiyle İstanbul ölçek ve şiniği kabul edilmiş iken, dairei intihabiyem olan İsparta ve mülhakatı mültezimlerinin öteden beri kısmı ekseri bilhassa temini menfaat için zürraın zararına olarak fazla fahiş uşür istifa etmek maksadiyle on beşten on sekiz kıyeyi atik ve daha fazla olmak üzere ayarsız ve kendi arzuları veçhile yaptırdukları kazan tâbirine masadak olacak ölçekleri istimal ve bunların ayarları erbabı ziraatçe anlaşılmamak için mahsulâtın tekyilinde istihdam ettikleri kolcuların yegâne vazifeleri de ölçeklerin muhafazası kaydı altında bulundurdukları

na ve bir ikincisi de zürraın mahsulâtını bilâtekyil üstünden pazarlık ve uyusmak suretiyle icra ve mezkûr fazla kile ile uşür istifa etmek için zürraın ihzar etmiş olduğu mahsulâtı vaktiyle ta'şir etmiyerek belki aylara kadar harman yerinde beklettirmek gibi harekâtla zürraı pazarlık suretine icbar ve bu suretle ızrar etmekte olmalarıdır ki, bu da, Hükümetçe ihaleden sonra artık başka bir şey kalmamış olduğu kanaatiyle memurini idare ve maliyenin muamelâtı ta'şiriye lâkayt kalmalarından neşet etmektedir. Mültezimîn ise şu sırada harman işlerinin kadın ve çocuklara munhasır kalmasından bilistifade, erbabı ziraati ve zavallı aileleri ızrar ve fazla fahiş uşür istifa etmektedir.

Mezunen dairei intihabiyemde bulunduğum esnada biçare zürraın bu bapta acıklı ve şayanı merhamet şikâyetlerine, müessir bir çare aramak lüzumunu hisseyledim. Âşarın müzayede ve ihale zamanı henüz hulûl etmekte bulunduğu cihetle mültezimlerin ayarsız ve muhtelif ölçeklerle uşür istifa ve zürraın zararına mahal kalmamak üzere, her bir karye mülteziminin mahallî belediyelerinden ayar edilmiş ve üzerlerine damga vaz'olunmuş tammülmikyas kile ve ölçeklerle zürraın mahsulâtını tekyil etmek mecburiyetinde bulunduğunun ve uyusmak ve pazarlık suretleriyle bilâtekyil uşür ahiz ve istifası memnu olduğunun ve hilâfına hareket eden âşar mültezimleri hakkında takibatı kanuniye icra kılınacağıın mezar kaimesi balâlarında şeratiti asliye olarak derç ve bu suretle mahalleri memurini idare ve maliyesince takyidat icrası ve kıyılara de, vesaiti münasibe ile tebligat ve ilânatı muktaziye ifası hususlarına İsparta livası ve elviyei saire ile vilâyata tamimën tebliği zımnında tasviben Dahiliye ve Maliye Vekâleti celilelerine tevdiini arz ve temenni eylerim efendim.

19 . VI . 1338

İsparta Mebusu
İsmail Remzi

MEHMED SALİH Ef. (Erzurum) — Mebus arkadaşımız zürraın hukukunu muhafaza için böyle bir takrir veriyor. Tabii kendisi şayanı takdirdir. Mamafih Meclisi Âliyi bununla meşgul etmezden evvel, her halde bir kere Hükümeti, hiç olmazsa Maliye Vekilini tahtie etmek, gazete ile, istida ile mahallî Hükümetini muazeze etmek icabederdi. Hükümet, bir Âşar

Nizamnamesi yapmıştır. İstanbul kilesi ile âşarın satılıp alınması dünyanın her yerinde var iken...

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Hayır, öyle değil...

SALİH Ef. (Devamla) — Evet, her yerde vardır. (Öyle değil sadaları) Efendim, müsadede buyurun, sizin burada urub (rubu) dediğiniz, yarım dediğiniz şeyin dördü bir araya gelerek bir İstanbul kilesi yapar. Fakat kazandı, eski kod tâbir edilen 18 kıyyelik şey ile yoktur. Şüphesiz ki maliye memurlarının mültezimlerle birçok dolaplar çevirmek ve döndürmek içindir. Buna şüphe buyurmamız ki mesele böyledir. Zürran hukukunu muhafaza için bunun müstacelen Maliye Vekâletine havalesini bilhassa rica ve istirham ediyorum. Bu gibi yolsuzluğa katiyen mahal bırakılmasın.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim, olabilir ki bâzi yerlerde mültezimler yanlışlık ve haksızlık yapabilir. Fakat bu haksızlığı yaptırmamak için mülkiye memurları çalışmakla mükelleftir. Maliye bu âşarı aynen sattığı zaman hangi kileyi gösteriyorsa onu mezat kaimesinin üzerine yazar. Bu kadar yarım, bu kadar kiledir der. Yok eğer nakden satarsa bedelini gösterir. Onda paranın miktarını gösterir. O zaman mültezim nakden tâlib olur. Âşarı alır, gider. On kile çıkar, yirmi çıkar. Aynen satıldığı vakitte şu kadar kile çıkar diye tâyin etmemiştir. Şimdi ekseriyetle kilesini gösteriyor. Bu kadar kile arpa, bu kadar kile buğday, bu kadar kile de hububat; onu da tayy ediyor. Arpa ile buğdaya hasrediyor. Şu halde köylüler de haksızlık etmiyor değil, köylü de haksızlık yapıyor. Mültezim de yapıyor. Her iki taraf da haksızlık yapar. Meselâ köylüler evvelâ kelle kesiyorlar, bunu savuruyorlar, kaldırıyorlar. Mültezim gittiği vakit ne kadar savurdunuz ve ne kadar kaldırdınız, diyor. Bunlar Hükümetin bakacağı meselelerdir. Binaenaleyh; bu takriri Maliye ve Dahiliye vekâletlerine havale etmeli ve hiçbir haksızlığa meydan verdirmemelidir. Yoksa hiçbir zaman malmemurları âşar satıldığı vakit mültezimlerle beraber köylülere haksızlık yapmaz, yapamaz. Şimdiye kadar görülmemiştir, yapmamıştır. (Var, var sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Temenni takrirleri hakkında müzakere cereyan

etmemesi zannediyorum ki Heyeti Celilece usul ittihaz edilmişti. Verilen şu takrirden zürran hukukuna tecavüz olduğu anlaşılacakla beraber aidolduğu vekâlete havale edilmelidir. Vakit geçirmekte mâna yoktur. (Doğru, doğru sadaları)

REİS — Efendim, takririn hulâsası ölçeklere damga vaz'edilsin; zürran zararına meydana verilmesin deniliyor. Kanunu mahsusuna tevfi kan muamele yapmak üzere takriri Maliye Vekâletine... (Gürültüler) Rica ederim, dinleyelim. Temenni şeklindedir. Kanuna tevfi kan muamele yapmak üzere Dahiliye ve Maliye vekâletlerine gönderilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Dahiliye ve Maliye vekâletlerine gönderilmesi kabul edilmiştir.

4. — *Adliye Encümeni âzalığına Sird Mebusu Mustafa Sabri Efendinin intihabolduğuna dair 4 ncü Şube Riyaseti tezkeresi*

REİS — Efendim Dördüncü Şube intihabına dair Dördüncü Şube Riyasetinin tezkeresi var.

Riyaseti Celileye

Elâziz Mebusu Rasim Beyden inhilâleden Adliye Encümeni âzalığına Şubemizce Hacı Mustafa Sabri Efendi intihabedilmiştir efendim.

21 Haziran 1338

Dördüncü Şube Reisi

Kângırı Mebusu

Behcet

5. — *Dördüncü Şube Kâtipliğine Ertuğrul Mebusu Necib Beyin intihabolduğuna dair Şube Riyaseti tezkeresi*

Riyaseti Celileye

Şubemiz kitabetinden istifa eden Karesi Mebusu Basri Beyin yerine Ertuğrul Mebusu Necib Beyin intihabedildiği mâruzdur.

21 Haziran 1338

Dördüncü Şube Reisi

Kângırı Mebusu

Behcet

2. — *Malatya Mebusu Sıdkı Beyin, Rum eskiyasıyla vâkı olan müsademede mecruh olan Mülâzım İskender Efendinin terfi ettirilmesine ve kırk neferin taltif olunmalarına dair takriri*

REİS — Efendim, Malatya Mebusu Sıdkı Beyin, Tokad Askerî Hastanesinde mecruh Mülâzim İskender Efendi ile kırk neferin taltiflerine dair takriri var. Okunacak :

Ankara T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Bu kere Dazlı-deresinde Rum eşkiyasıyla vâkı olan müsademede hayatlarını feda edercesine mukaddes askerliklerinin haysiyetini muhafaza ve sefil düşmanın tenkili hususunda ifayı vazife ederken her birisi mühim bir surette mütaaddit mahallerinden mecruh ve elyevm Tokad Askerî Hastanesinde tahtı tedavide bulunan Mülâzim İskender Efendinin bir derece terfiine ve diğer kırk kadar neferlerin dahi icabı veğhile taltiflerine müsaade buyurulmasını Heyeti Celilenizden istirham eylerim. 4 Haziran 1338

Tokad'da Malatya Mebusu Sıdkı

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Meclisi Alinin terfi mesailiyle işigal etmesini doğru bulmam. Doğrudan doğruya Müdafaa-i Milliyeye havale edilmelidir. Bilâmütalâa....

REİS — Efendim, bilâmütalâa Müdafaa-i Milliye Vekâletine havalesini kabul edenler lüt-fen ellerini kaldırsın. Bilâmütalâa Müdafaa-i Milliye Vekâletine havalesi kabul edilmiştir.

6. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Şam'dan Mustafa Fevzi imzasıyla mev-rut bayram tebriki*

REİS — Efendim, Şam'dan Mustafa Fevzi imzasıyla mevрут telgraf var. Okunacak :

Meclisi Kebiri Millî Heyeti Muazzamasına

Cenabı tertib fermâyı eşher ve sinîn zatı mukaddeselerinizi emsali kesiresini idrakle meserreti lâtuhsaya karin buyursun, amin.

Rüyeti hilâli güfram ilâhiyeye dâl ve şeref olan îdi saidi fitrınızı tebrik ile Cenabı halikul kevn velmekân Hazretleri cümledenizi ve cihadeden silâh arkadaşlarınızın kâffesini tebrik ile mukaddes vatanın selâmetini temin ve desti âdadan tahlis buyurmanızı her bar eltafı süphaniyesinden tazarru ve niyaz ederim. Ve bu vesile ile hakkı âcizanemde bakayı teveccühatı hitîvanenelerinizi rica ma'razında takdimi arizaya cüret eylerim. Olbapta emrû ferman Hazreti menlehül em-

rindir. 29 Ramazan, sene 1340, 25 Mayıs 1922

Şam Merce Meydanında

Arzuhalei

Alâviri maiyetinde

Abdullah Ef.

Bende

Mustafa Fevzi

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Reis Bey bu adam kimdir?

KÂTİP ÂTİF B. (Kayseri) — Şam'da Merce meydanında Mustafa Fevzi Efendi.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim böyle şeylerin hem okunup okunmaması ve hem de cevap yazılıp yazılmaması Riyasetin takdirine bırakılmalıdır.

6. — *Rusya'ya tetkikat için gönderilmiş olan Burdur Mebusu İsmail Suphi ve Mentеше Mebusu Dr. Tevfik Rüşdü beylerin tahsisatları için bir karar ittihaz edilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim Divanın kararı vardır, okunacak.

Heyeti Umumiye

Şark'ta tetkikatı ilmiyede bulunmak üzere giden heyet âzasından her birisine evvelece Hükümet tarafından gönderilen teklifte şehri yirmi beşer bin kuruş tahsisat itası musarrah bulunduğu ve ancak Muvazene-i Maliye Encümeninde icra edilen tetkikat esnasında bu miktarın kifayet etmeyeceği itirazı üzerine Hükümetin de arzusu ile yirmi beşer bin kuruşun otuz beş bin kuruşa iblâğ ve Hükümetten mevрут cedvelinden o suretle tashih edildiğini ve binaenaleyh şehri otuz beş bin kuruşun memuriyetleri muhassesatları olup mebusluktan istihkaklarının ayrıca tesviyesi icabettiği ve buna rağmen memuriyet muhassesatlarının yirmi beş bin kuruş addedilmek suretiyle aldıkları mebalğin istirdadına teşebbüs edildiğine ve binaenaleyh kanuna marbut ve Hükümetin de inzasını havi cedveli veğhile tahsisatı fevkalâdelelerinin şehri otuz beş bin kuruş olduğunun tasdikına ve vazife zımında mezun olduklarından emsali veğhile mebusluk tahsisatlarının Ankara'da Mecliste mevcut gibi telâkki edilerek ayrıca tesviyesine dair Burdur Mebusu İsmail Suphi ve Mentеше Mebusu Tevfik Rüşdü beylerin aynen marbut takriri Divanı Riyase-

tin 21 Haziran 1338 tarihli on beşinci içtimamda tetkik ve tezekkür olundu.

Şark'ta tetkikatı ilmiyede bulunmak üzere gönderilecek heyti irşadiye muhassasatı olmak üzere yedi bin yetmiş beş liranın iki aylık muvakkat bütçeye ilâvesine dair Heyeti Vekileden mevrad lâyihai kanuniye ile melfufu 601 000 kuruşluk müfredatı havi cedvelin Muvazenei Maliye Encümenine havale edilerek encümenden Heyeti Umumiye hini vurudunda cedvelin mavi ve siyah mürekkeple 728 500 kuruş ve âza tahsisatları olarak muharrer bulunan yirmi beş bin kuruşun otuz beşer bin olarak ve lâyihai kanuniyenin birinci, maddesinin de kurşunkalemle şehri otuz beşer binin yekûnu olan 7 285 lira olarak tashih edildiği görülmüştür. Bâzı encümenlerin tashihatı asıl lâyihai kanuniye üzerine bu suretle icrada devam etmesi bâzı yanlışlıkları mucibolduğu muahharan görülerek bilûmum encümenlere tashihatın ayrıca bir kâğıt üzerinde icrası tamimen rica edilmiş ve ancak o zaman için ayrıca bir muameleye lüzum görülmemiştir. Heyeti Umumiyece bilmüzakere musahhah miktar üzerinde kabul edilen kanun Heyeti Vekileye tebliğ edilmiştir.

Muahharan İsmail Subhi Beyle rüfekası tarafından Erzurum'dan çekilen ve kendilerine harcırah itasına ve muhassasatlarının otuz beş bin kuruş olması mukarrer iken heyet muhasebecisinin yirmi beş bin kuruş üzerinden tesviye etmek istediğine dair telgraf Maliye Vekâletinden Makamı Riyasete gönderilmiş ve Makamı Riyasetçe keyfiyet Muvazenei Maliye Encümenine havale edilerek encümenin «Beş zata verilecek tahsisatı maktuanın Muvazene Encümenince yirmi beş bin kuruşun otuz beş bin kuruşa iblâğı tezyidi tahsisat kabîlinden olmayıp Meclisten almakta oldukları şehri yüzer lira tazminatın kendilerine ita ve irsalindeki müşkülât teemmül edilerek mezkûr tahsisatın tahsisatı maktualarına zammından ibaret olduğu» hakkındaki mazbatası 1069/2032 numara ve 9 . I . 1337 tarihli tezkereyle Maliye Vekâletine tebliğ edilmiştir. Ve birinci içtima senesine ait muhassasatları da bu suretle tesviye edilmiştir. İkinci içtima senesi için her âzanın senede üç ay mezu niyeti ve bu müddet için nısıf muhassasat itası Heyeti Umumiyece karargir olmasına mebni heyet. âzasına da bermucibi kanun muhassa-

satları bulunan şehri otuz beşer bin kuruştan maada ikinci içtima senesi için mezun add edilerek olbaptaki kanununa tevfikan ayrıca üçer yüz liranın tesviyesi lâzımgeleceğine dair Divanı Riyaset kararı Heyeti Umumiyeeye arz edilerek ruznameye alınmış ve ancak müzakeresine henüz sıra gelmemiştir. Marbut takrirlerinde bu karara mutariz bulunan İsmail Subhi ve Tefvik Rüşdü Beylerin matluplarını doğrudan doğruya is'afa Divanı Riyaset kendisini salâhiyettar görmemiş ve bilhassa mesele mumailiyehime kanunu mahsus mucibince vazifei tetkikiyeleri esnasında verilen otuz beş bin kuruş maası aslıden gayrı, Meclis tahsisatının da infikâklerinden iltihaklarına kadar tamamen itası lâzımgelecek gelmiyeceği noktasına inhisar eylemiş ve bu nokta kanun metninde meskût bulunmuş olduğundan Heyeti Celilenin nazarı takdir ve kararına arz olunur.

Büyük Millet Meclisi
Reisisanisi
Hüseyin Rauf

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bunu Muvazenei Maliyeye havale ederiz, encümence tetkik ederiz. Neticeyi Heyeti Umumiyeeye arz ederiz. Buraya o vakit gelin, yoksa böyle takrirlerle ve sair şeylerle burada iş çıkmış olmaz efendim.

İSMAIL SUBHİ B. (Burdur) — O zaman yine buraya gelecek, yine siz hakem olacaksınız. Zaten mesele pek açıktır, derhal hal buyurabilirsiniz ve esasen mesele çok uzamıştır. Arkadaşlar Divanı Riyasetin kararı ruznameye alınmıştır. Evraki varidenin otuz dokuzuncu maddesinde idi. Bendenizin talebi üzerine ruznameye alınmıştır. Bu mesele her halde hal edilmelidir. Çünkü arkadaşınız huzurunuzda daima açık alınla ve temiz çıkmak ister. İlerde Meclisi Âliniz gider ve yeni bir meclis gelirse bizim yakamızda Hükümetin elinde kalmış olur. Bizim meselemiz halledilmeli. Biz vazifemizi ifa ettik. Binaenaleyh ona mukabil bizim de ilişigimiz kat'edilmelidir. Şimdiden müzakere edilmesini rica ederim.

REİS — Efendim mesele malûmuâlinizdir. Gidecek heyeti tetkikiye âzaları için Hükümet şehri yirmi beş bin kuruş teklif etmiş, encümen de buradaki muhassasatlarını ilâve ederek otuz beş bin kuruşa iblâğ etmiş ve kanun da bu

suretle çıkmıştır. Arkadaşlarımız da iafayı vazife etmiş gelmiş. Şimdi bahis edildiği veçhile halli meseleyi talebediyorlar. Halbuki Divan kendisini bu meseleyi halde salâhiyettar görmediği için, yani Divan, salâhiyeti dâhilinde görmediği için Heyeti Celilenize cereyanı vaka-yii bilâmutalâa arz ediyorlar.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Muvazenei Maliyeye talep gayet doğrudur. Çünkü bugün eski ve yeni kanunlar çıkarılıp encümen bunu sükûnetle tetkik edip ondan sonra ve mü-lâhhas olarak Heyeti Umumiyyeye göndermeli ve ondan sonra müzakeresi Heyeti Umumiyyede yapılmalıdır.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim, hatırmada kaldığına göre bu, bir kanun şeklinde çıkmıştır. Kaç bin lira tahsisat konmuşsa orada tesbit olunmuştur. Bu zabıtlarda var, gördüm. Bendenizce otuz beş bin kuruş üzerine verilen bu para, o kanunla tesbit olunan miktarı tecavüz ediyor mu? Etmiyor mu? Evvel-emirde bu cihet tetkik edilmek üzere Tevfik Rüşdü Beyin buyurdıkları veçhile Muvazenei Maliye Encümeninde müzakere edilmek lâzımgelir.

REİS — Efendim, sahibi taktırir de, Muvazenei Maliye Encümenine gitmesini kabul ediyor. Tensibederseniz bir karar şeklinde gelmek üzere teklifin Muvazenei Maliye Encümenine gönderilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Muvazenei Maliye Encümenine gönderilmesi kabul edilmiştir.

7. — SUALLER

1. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Zonguldak Mutasarrıfı İhsan Bey hakkında Dahiliye Vekâletinden sual taktıriri*

REİS — Efendim Tunalı Hilmi Beyin, Zonguldak Mutasarrıfı İhsan Bey hakkında sual taktıriri var. Dahiliye Vekâletine gönderiyoruz.

8. — MAZBATALAR

1. — *Mâlûlini guzat maaşatı hakkındaki mü-
acaatlara dair İstida Encümeni mazbataları*

REİS — Mâlûlini guzat hakkında İstida Encümeni mazbatası var. Mazbata hulâsaten iki ükmü ifade ediyor. Birisi, mâlûlini guzata ait, bir mazbata varmış, onun ruznameye alınması,

diğer birisi de maaşatı tesviye edilmeyen zevat varmış onların maaşlarının vaktü zamaniyle tesviye edilmesinden ibarettir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Müsaade buyurursanız, bendeniz bir şey arz edeyim. Zâbitan ve mâlûl zâbitan hakkında yapılan işi müstacelen yapalım, iş çıksın. (Askerleri de unutma, sadaları) İkisi de evlâdımız. Millet ve Meclisi Âli bunlardan hayatlarıyla beraber hiçbir şeyi esirgemiyor. Bunların işlerini bir an evvel çıkaralım ve bunu müstacelen ifa edelim, yapalım, çıksın.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Mâlûl gazilerin maaşatının her şeye tercihan tesviyesi için Maliye Vekâletine emir verilmesini istirham ederim. Diğer hususat için Muvazenei Maliye Encümeni uğraşiyor, Kavanini Maliye ile beraber çalışıyor. İnşallah yakında bu da neticelececektir. Binaenaleyh, Heyeti Umumiyyenin yalnız ruznameye almasıyla olmaz. Mesele mühimdir, tetkikata muhtaçtır. Fakat diğer hususu her halde Maliye Vekâletine havale edelim.

CEMİL B. (Kütahya) — Bendenizin bundan evvel bu mesele hakkında bir taktıririm vardı ve Muvazenei Maliye Encümeninden çıkıp ruznameye alınması için Meclis Muvazenei Maliyeye havale etti. Halbuki bu gayet mühim bir meseledir. Bunlar bir an evvel Meclise gelsin. Bunlar hakkında yapılan kanun bir an evvel çıksın.

REİS — Efendim, tensip buyurursanız Muvazenei Maliye Encümeninde derdesti tanzim bulunan bir lâyiha vardır. (Gürültüler) Rica ederim, Muvazenei Maliye Encümeni derhal ikmal etsin. Ve sonra bize versin. (Muvafık, muvafık, sesleri) Bu arada bunların maaşlarının her şeye tercihan verilmesi için bu teklifi Müdafaai Milliye ve Maliye vekâletlerine havale ediyoruz. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Müecceliyeti Askeriye Vergisi hakkındaki müracaatlara dair İstida Encümeni mazbatası*

REİS — Müecceliyeti Askeriye Vergisi hakkındaki istidallara dair İstida Encümeni mazbatası var. Efendim, tensibederseniz Müdafaai Milliye Encümenine şiddetle taallûku var. Evvelâ oraya verelim. Şu halde Müdafaai Milliye Encümenine gönderilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim, evrakı vâride bitti. Bugün sual ve istizahlara cevap vermek lâzımdır. Fakat Heyeti Celilenizin kararı vardır. Geçenlerde ruznameye alınacak mevad meyanında idama mütaallik Adliye Encümeni mazbataları da var idi. Bunlar müebbet küreğe filân tahvil veyahut tasdik edilmiş. Tensibederseniz bunlar okunsun, encümen mazbataları kalmasın. Beş on dakikada onları okutturalım, elden çıksın. (Okunsun, sadaları)

3. — *Mahkemei Temyizce idam cezası tasdik edilen, Küre'nin Dereskü karyesinden Demirci Osmanoğlu Mehmed Ali hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Kastamonu İstinaf Ceza Mahkemesinden idama mahkûm Küre'nin Dereskü karyesinden Osmanoğlu Mehmed Ali hakkındaki evrakı hükmiyeye dair Adliye Encümeni mazbatası vardır.

Adliye Encümeni mazbatası

Kastamonu vilâyeti İstinaf Ceza Mahkemesinden tanzim kılınan 21 Nisan 1336 tarih ve 94 numrolu ilâm ile idamına hükmedilmiş olan Küre'nin Dereskü karyesinden Demirci Osmanoğlu Mehmed Ali hakkındaki hükmün Mahkemei Temyizce tasdikına mebnî hükmü idamın infazı için alel usul tasdikî âliye iktiranı zımında Heyeti Umumiye kararıyla berayı tetkik encümenimize havale ve tevdi buyurulmuş olan ilâmı mezkûr ile evrakı müteferriası mütalâa olundu. İlâmâtı mebhuseden İstinaf Ceza Mahkemesinin 20 Nisan 1336 tarihli ilâmının hulâsaten münderecatı 1335 senesi Martın ikinci Pazar günü Küre'nin Akviran karyesinden Numanoğlu Abdullah'ın parasına tamaan arkasını takibederek esnayı rahta merkumu balta ile katil ve maktulün refakatinde bulunan oğlu sabi Ahmedî cerh eylediğinin delâili kanuniye ve emaratı kavîye ile sübutuna binaen hareketinin muvafık olduğu Kanunu Cezanın yüz yetmiş dördüncü maddesinin ikinci fıkrasına tatbikan idamına hükmolunduğundan ve 31 Kânunusâni 1338 tarihli Mahkemei Temyiz ilâmı münderecatı dahi hükmü lâhikın sureti cereyanı muhakemesiyle ciheti tatbikiyesinin muvafık ve esbabı muvafık kanuniyeye müstenit bulunmuş olduğundan tasdikına ve âlelûsul iradei milliyenin Türkiye Büyük Millet Meclisi Âlisinden istihsal olunmak üzere evrakı dâvanın müddeiumumiliğe tevdi ne

karar verildiğinden ibarettir. İşbu tetkikat ile evrakı hükmiye mefahimine ittîlâ hâsıl olduktan sonra Âzayı Kırardan dört zat hükmü idamın infazı lüzumuna ve altı zatın dahi Kanunu Esasimizin yedinci ve Ceza Kanunnamesinin kırk yedinci maddelerine atfen ve esbabı âtiyeye binaen cezayı mezkûrun müebbet küreğe tahviline kail olmuşlardır.

Evvelen merkumun muhakemeten inkârı cürüm etmesine karşı kıraat edilen ifadei istintakiyesindeki ikrarı da esbabı hüküm sırasında irae olunmuş ise de encümenimizce mütalâa olunan işbu ifadei istintakiye mahkûmunaleyhin mağdur ile Akviran karyesi civarındaki (İri Türbeler) denilen mahalle geldiklerinde bir öküz mübadelesinden maktulde alacağı olan iki yüz kurusu talep ve merkum da vermediğinden başka kendisine karşı bıçağını teşhir eylediğinden baltasıyla merkumun ensesine bir defa vurunca yere düştüğünden üzerinde bulunan cüzdan ve saati ve iki çift çorabı aldığını ve oğlu Ahmet'in kaçtığını alâtarikilhikâye câmi olmasına nazaran sübutu cürme medar ittihaz edilen ikrarı vâkıf mukaddematı cürme ve vasfı fiile tallûk eden ve fiili mezkûrun taammüt hilâfında vukubulduğu ihtimaline tahvili viedan eden, ikame üzerinde de imali kanaat olunarak vâka hakkında anmüshahedetin ihbarı madde eden bir şahit bulunmamasına binaen tahassul eden işbu ihtinâlâtan naşi mahkûmun lehine olarak müsaadati cezaiye vücudunun tezahürü,

Saniyen : Maktulün mahdumu Ahmed'in katilin esnayı katilde bıçak istimal etmiş olduğu yolunda muhakemeten sebk eden ifadesi ve mahkûmun da kablel katil mağdurun kendisine teşhiri silâhta bulunduğunu beyan eylemesi meyanede bir münazaanın tahaddüs etmiş olduğuna, başkaca bir zemini ihtimal vermekte olması,

Salisen : Cürmün 1335 senesi zarfında vukuna ve tarihi vakadan itibaren aradan üç sene mürur ederek mücazattan maksudolan ibreti müessirenin icrayı idam ile husulünün ihtimali zayıf derecesinde ve Büyük Millet Meclisinin tarihi küşadı olan 23 Nisan 1336 tarihinden bugüne kadar muhtelif zamanlarda ve mezkûr sebepler tahtında bâzı mahkûmin için muafiyeti cezaiye bahşederek izharı adil ve şefkat eylemiş olmasıyla işbu şahıs hakkında dahi şefkati mutadesinin diriğ buyurulmayacağı mutalâa olunması,

Esbabîanifeye binaen merkurum Mehmed Ali hakkındaki idam hükmünün Kanunu Esasinin marrelarz yedinci ve Kanunu Cezanın kırk yedinci maddelerine atfen müebbet küreğe tahvilini teklif ve istirham eylesiz.

19 Mart 1338

Adliye Encümeni Reisi

Eskişehir

Muhallif

Mahkemei Temyizee kesbi katiyet etmiş olan hükmün infazı reyindeyiz.

Abdullah Azmi

Mazbata Muharriri

Kâtip

Biga

Muş

Hamid

Muhallif

Kırşehir

İsparta

Batum

Sadık

Hacı Mehmed

Ali Rıza

Karahisarı Sahib

Dersim

Muş

.....

Abdülhak Tevfik

Okunamadı

Karahisarı Sahib

Karahisarı Şarki

Muhallif

Muhallif

Esbabı sübutiyyeye mukarın ve Mahkemei Temyizee musaddak bulunan hükmün tadili doğru değildir. Hükmü idamın infazı reyindeyiz.

Mehmed Şükrü

Ali Süruri

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim bir şahıs hakkında idam cezası verilmiş. Derecatı mahakimden geçmiş, Mahkemei Temyiz idamını tasdik etmiş, şimdi berayı tasdik Meclisi Millîye gelmiş, iradei milliyesi icra edilmek üzere bendenize Adliye Encümeninin ilâmı üzere tetkikat icra ederek idamı müebbet küreğe veyahut on beş seneye tahvil etmesindeki esbabı mucibe zikretmesini pek muvafık görmüyorum. İradei millîye esbabını taharri etmeksizin cezayı mutlak olarak on beş seneye veya müebbet küreğe tahvil eder. Çünkü bugün biz Adliye Encümeninde Mahkemei Temyizin tasdik etmiş olduğu bir ilâmı tenkid ederek gûya isabeti kanuniye olmadığını veyahut isabeti kanuniye var, ama esbabı muhaffife var, tarzında idamın müebbet küreğe tahviline karar verilmesini muvafık görmüyorum. Ya bilâmüzakere ilâmın tasdikı ve yahut aynı suretle idamın müebbet küreğe, on beş seneye tenzili lâzımgelir. Bendenizin fikri budur.

HAMİD B. (Biga) — Mehmed Ali hakkında Abdullah'ı bittakip parasına tamaan ve taammü-

den katletmiş olmasından dolayı Kastamonu İstinaf Mahkemesinde vicahen cereyan eden muhakeme neticesinde merkurumun fiili mezkûre cüreti sabit olduğundan merkurumun idamına dair sadur olan ilâm Mahkemei Temyizee tasdik olunmuştur. Binaenaleyh kaziyei muhakeme halini almış olan işbu hüküm Adliye Encümenince hiç tahvil edilemez. Kanunu Esasinin yedinci maddesi mucibince mahakimden sudur eden işbu idam hükümlerinin tasdikı ve yahut idam hükümlerinin tadili hukuku aliyyei saltanattan olmasına ve işbu hukuka Büyük Millet Meclisinin vâzulyed bulunmasına nazaran işbu hakkın istimal edilmesi ve bu hususa mütaallik evrakı hükmiye Meclisi Âliye gelmiş ve Heyeti Âliyenizin vukubulan havalesi üzerine encümen de lâzımgelen tetkikatı kanuniyede bulunmuştur. Encümen yaptığı tetkikat neticesinde şu kanaati hâsıl etmiştir: Mahkûm Mehmed Ali hakkında icra kılınan muhakemede fiili katli ika ve irtikâbettigine dair emarat ve delâili katiye yoktur. Yalnız kaatilin badel vaka şuna buna itibarı keyfiyet etmesi, üzerinde maktule ait otuz beş lira kadar bir para ile gorap zuhur eylemesi üzerine işbu mevad ve âsar, karinei kaatia telâkki ve esbabı hüküm addolunmuş ve buna göre hüküm verilmiştir. Kaatil Mehmed Ali muhakemede inkârı cüm etmiştir. Halbuki müstantikliğe verdiği ifadeye nazaran merkurum Abdullah ile yolda bir öküz meselesinden dolayı vukubulan bir münazaa esnasında elinde bulunan bir balta ile mingayri taammüd maktulün ensesine vurarak cerh ve katletmiştir. Mahkeme katil hususunda kaatilin müstantiklikte vâkı olan ikrariyle ve ikrar üzerine hanesinde zuhur eden esbab ve delâili cürmiye ile hükmetmiş ve katlin mütehevviren vukubulduğu merkezinde bulunan ifadeyi nazarı itibara almamıştır. Binaenaleyh muktezayı mâdelet ve cereyanı vakanın şahadetle tesbit olunmamasına ve mahkemece cemi ve telfik olunan delâil de bu derece taayyün etmemesine ve maktul ile birlikte cerhedilmiş olan maktulün mahdumunun da şahadette bulunmasına nazaran mahkûmun lehine tevili kanuni noktasından ve Meclisi Âlinin de mutlaka idam kararlarını tasdik mecburiyetinde olmayıp müebbet küreğe tahvil edebilmek kudretini haiz bulunduğundan ve esasen Kanunu Esasinin yedinci maddesi de bu salâhiyeti bahşetmiş olduğundan ve hassaten cürüm 1335

senesinde vukubulmuş ve 1335 senesinden sonra Meclisi Âlinin hukuku âlisine karşı isyan etmiş birçok idama mahkm eşhasın hükümleri de müebbet küreğe tahvil edilmiş iken esbabı zuhuru hakkında tamamen kanaati katiye istihsal edilmeyen işbu cinayetten dolayı verilen bir idam hükmünün de müebbet küreğe tahvilini Heyeti Celilenizden encümen istirahatı bir vazife bile rek mazbatas'ını o yolda tanzim ve takdim etmiştir. Binaenaleyh hakem Heyeti Celilenizdir. Bendeniz encümen namına yapılan tetkikatı amikaya binaen mazbatanın kabulünü teklif ediyorum.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — İfadei âlinizde buyurdunuz ki, Meclisi Âli Mahkemei Temyizin halini iktisabetmiştir. Bizim usulümüzde Mahkemei Temyizin fevkünde bir mahkeme var mıdır? Meclisi Âli bir mahkeme şeklinde değildir? Burada ancak bir irade ısdar etmek vaziyetindedir. Binaenaleyh Meclisi Âli bu hükmü bilâmüzakerat ya tasdik eder veya hut cezayı refi veya tenzil eyler.

HAMİD B. (Biga) — Efendim, bendeniz encümenin karar ve kanaatini arz ettim. Mahkemei Temyizce tasdika iktiran etmiş olan idam hükmünün icraya mütaallik olan kısmının merasimi kanuniyesi yapılmak üzere Meclise gelmesine binaen icra noktasından arzı mu talâa ediyorum.

HACI TEVFİK Ef. (Kângırı) — Efendim insanlar daima hata eder, sevabeder, mahkemeler de böyledir. Mahkemelerin derecata taksim edilmesi; bidayet, istinaf, Temyiz gibi derecata tefrik olunması, birisi hata etti ise diğeri ıslah etsin esasma müstenittir. Yoksa mahkemeler müstakildir. Verdikleri karar derhal icra edilirken böyle mühim kararların meselâ idam kararlarının Padişaha arzından maksat, böyle birtakım hükümler vardır ki, kaziyei muhkeme haline gelir ve onu nakzedecek bir mahkeme bulunmaz. Halbuki hükümde hata olmuş olur. Onu Padişaha arz ederler. Padişah da esbabı mucibe olmadan affetmez, belki yine esbabı mucibe arar, esbabı mucibesi ile onu affeder, hükmü nakzeder. İşte Heyeti Celileniz de şimdi o vazifeyi ifa ediyor. Mazbata Muharriri Beyefendinin beyan buyurduğu veçhile şu verilen idam hükmünde isabet olmadığı anlaşılıyor. Halbuki derecatı ma-

hâkimden geçmiş, kaziyei muhkeme halini almış, bunu isabetsizliği ile beraber icra edelim de bu vebali üzerimize mi alalım? Yoksa isabet olmuştur. İnsanlar hata eder; savap da eder; affı edelim? Her halde isabetsizlik gördüğümüz zaman bunun affı tarafına gideriz. Padişah da bunu yapar.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim, mâruzatım, mücrim ve mahkûm olsa da, bir şahıs hakkında teşdidi ceza mahiyetinde olacağından dolayı müteessirim. Fakat ahkâmı kanuniyeye herkesten ve her makamdan ziyade riayet etmesi lâzımgelen Meclisimizin vaziyeti âliyesini düşündüm. Hükmü kanununun meriyeti fikri tabiisi bendenizi bu mâruzata sevk etti. Bu mesele Adliye Encümeninde müzakere olunurken bendeniz de bulundum. Mahallî mahkemesi mümkün olan her türlü tahkikat ve tetkikatı yapmıştır ve bu şahsı kaatili müteammid olmak üzere idama mahkûm etmiş ve indetmeyiz mahallinde verilen hüküm muvafıkı kanun görülerek Mahkemei Temyizce tasdika iktiran etmiştir. Encümen de ekseriyet alan rey, ki idam hükmünün müebbet küreğe tahvilidir, bu rey iltizam eden arkadaşlar, aflatna istinaden arz edeyim; zannediyorum ki, biraz hududu tetkiki geçmiş bulunuyorlar. Çünkü gerek mazbatada gösterildiğine ve gerek mazbata muharriri beyin buradaki izahatına nazaran gûya bu adam hakkında elde edilen delâil ve ihbarat zayıfmış ve mücrim hakkında esbabı muhaffifei takdiriye varmış. Kanunu Cezanın 47 nci maddesinden bahsettiklerine göre bendeniz öyle anladım. Ekalliyette kalan taraf, ki bendeniz de o kısımdayım, hem delâil ve ihbaratı kâfi gördük ve hem de Mahkemei Temyizin tasdikini muvafıkı kanun bulduk. Maahaza biz Temyiz Heyetinin tasdik ettiği bir hükmün esasını, esas eürmü tetkika memur ve mezun değiliz. Onu tetkik etmek encümenin salâhiyeti dâhilinde değildir. Şimdi ekseriyet teşkil eden arkadaşlar eğer idam hükmünün müebbet küreğe tahvilini tercih ediyorlarsa ve kendilerince esbabı ruçhan varsa mütalâaların, böyle ilâmı ve hükmü tetkik ve tenkid suretiyle yürütmeyip, o noktadan ve o esbaptan bahsetmeleri lâzımgelirdi. Halbuki öyle yapmıyorlar. Hükmü tetkik ediyorlar. İhbarat ve şahadatı tâlil ve binnetice âdeta Temyiz Heyetini dahi tahtie

mevkiinde bulunuyorlar, sonra esbabı muhafife takdiriyyeden bahsediyorlar. Demek ki esasen hüküm muvafık değil. Şu halde büsbütün affı lâzımgelir. Niçin müebbet küreğe tahvil ediyorlar? Zannediyorum, dört arkadaş ekalliyette kalmıştık. Bizce hüküm muvafık kanundur. Tasdikı de muvafıktır. Şu halde hüküm idamın infazı lâzımgelir. Şurasını arz etmek isterim ki, bu idam hükmü Meclisi Âliden infaz olunursa bu adam bir fiili katil yapmıştır. Maktulün veresesi vardır. Onların hakkı ve bugün mer'î olan kanunun hakkı yerini bulmuş olacaktır. Eğer idam hükmü tasdik olunmayıp da müebbet küreğe tahvil olunursa Meclisi Âli bu adam hakkında bir hissi merhamet, bir hissi af ve tahfif cihetine gitmiş olur. Yani bendeniz her halde idam hükmünün tasdikinde musir değilim. Bunu tasrihan arz ediyorum. Fakat hükmü kanun odur ve evrakın icabı da odur. Artık hakem Heyeti Celiledir. Nasıl münasip görürse öyle karar verir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Arkadaşlar, Mazbata Muharriri Beyefendinin ifadatında bir iki incelikler var. Mazbata Muharriri Beyefendi diyorlar ki; delâili hükmiye olarak, üzerinde otuz küsur lira ile çorap zuhur etmiştir. Herkes bilir ki, çorap ve para bir emare olamaz. Para herkesin cebinde bulunabilir. Çorabı ise aynı kadın beş on çift dokuduğu gibi başka kadınlar da yapabilir. Sonra bu katlin taammüden değil, tehevüren olduğu dermeyeran olunuyor. Maktulün evlâdının ifadesine nazaran maktul ile kaatil arasında yolda giderken bir münazaa çıkıyor, maktul bıçak çekiyor - tabî bu da evrakı tahkikiye içerisinde yazılmış bir şeydir. Beyler iyice tetkik etmişlerdir - eğer maktulün evlâdının söylediği söz, ki pederinin aleyhinde oluyor, bu hususta kuvvetli bir delildir. Bu ciheti tutmak icabederse bence bu katil tehevüren değil, müdafaai nefis için ika edilmiştir. Çünkü, baltayı vurmasaydı, öteki herif bıçağı çekip onu öldürseydi, daha mı iyi olurdu? Tabî bir evlât babasının aleyhinde söylemez. Bendenize kalırsa bu evrakın tekrar Mahkemei Temyizde bir daha tetkikiyle... (Hayır, hayır, sesleri)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Hangi kanuna müsteniden?

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz şunu arz etmek istiyorum ki, mademki Meclisi Aliye

atılıyor ve Meclisi Ali de Mahkemei Temyizin hükmünü tetkika memur demektir. Demin arkadaşımız tefsir buyurdular. Tashihi hüküm muamelesi vardır. Her hangi bir mahkemeden hüküm çıksa mahkûm tekrar hükmü tashih için mahkemeye müracaat eder der ki, bunda şu şu vardır. Şu incelik mevcuttur, bir daha tetkik buyurunuz. O halde bir tashihi hüküm muamelesi var iken doğrudan doğruya hüküm tasdik edilirse, şüphesiz Meclisi Âli de bir hata yapar. Çünkü, maktulün evlâdı diyor ki; babam da bıçak çekti.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim, cinayet mahkemesi bu adamın idamına hüküm vermiş. Mahkemei Temyiz de bu hükmü tasdik etmiş. Artık bu hükmün leh ve aleyhinde söz söylemek ve esbabı müşeddide ve muhaffife aramak doğru değildir. Yalnız Mahkemei Temyizin tasdikine iktiran eden bu hükmün iradesi çıkmak üzere buraya geldi, tasdik edilirse idam edilecek. Tasdik edilmezse müebbet küreğe tahvil olunacaktır. Yani Meclisi Âli hukuku Padişahiden olan salâhiyetini bilfiil istimal edecektir. Binaenaleyh, bu hükmün leh ve aleyhinde söz söylenmiyerek bu cezayı müebbet küreğe tahvil edelim.

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa) — Efendim, Mahkemei Temyiz, mahakimin derecei intihaiyesini teşkil eder. Eğer biz Mahkemei Temyizin kararlarından her hangi bir kararın hatalı olduğunu kabul edersek ona tefevvuk eden her hangi bir heyetin hareketinde de hata mutasavverdir. Binaenaleyh, bu bir teselsülü gayrimantıkidir ki, işin içinden çıkılmaz, senelerden beri kanunen müteamel olan usul, Mahkemei Temyiz kararının fevkinde hiçbir kararı kanununin mevcudolmamasıdır. Bilhassa böyle tetkika müstenit; Mahkemei Temyiz evrakı cinaiyeyi tetkik etmiş ve ilâmı cinaiyi muvafık bulmuş ve kararını vermiştir. Şimdi bizim Adliye Encümeni. Mahkemei Temyizin kararını alıyor ve şu cihetten muvafık değildir, şu cihette esbabı muhaffife varken görülmemiştir, şahitlerin ifadeleri şöyle iken böyle olmuştur diyor. Bu tetkik bizim Encümeni Adliye verdiğimiz salâhiyete münafi olduğu gibi bizim üzerimize aldığımız salâhiyetin de fevkindedir. Mahkemei Temyiz bizim mahkememizdir ve milletin bu salâhiyeti tetkikiyesi, derecei nihaiyede olarak Mahkemei Temyize ve-

rilmiştir. Sonra Mahkemei Temyiz bir içtihat mahkemesidir. O içtihat eder. Şimdi buranın da bir içtihadı vardır. İctihat ile içtihat nakzedilmez ve eğer bu tariki tutarsak sonu gelmez. Bir adamın idamı hiç kimse tarafından arzu edilmez.

HAMİD B. (Biga) — Kısasta derecat vardır.

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Fakat madem ki, derecatı mahkimden geçmiş ve Mahkemei Temyiz tasdik etmiştir, ilâm üzerinde değil, başka bir esbap ile ve her hangi bir sebebi siyasi ile bir zarureti içtimaiye ile Meclis onu re'sen affeder veyahut cezasını tahfif eder. Fakat ilâmı tetkik etmek suretiyle şurasında noksan vardır veyahut burasında hata vardır diye Mahkemei Temyiz ilâmını nakız ve iptal edemez. (Doğru sadaları)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendiler, heyeti içtimaiye için konan kanunlarda şahıslar görünmez. Filân şahıs ne olursa olsun, Onlar mefruzdur. Burada halledilen mesele bir mesele hukukiyedir. Şimdi bunun hakkında verilecek katî hükümler kanaati zatiye ve içtihadatı zatiyeden başka bir şey olamaz. Malûmuâli-leri bu hâdisat üzerinde cereyan etmiş bir fikir yok ve belki de işlenmiş bir fikir de yok. Kanunu Esasi padişaha hakkı tasdik vermiştir. Kaziyeyi muhkeme halinde olan hususat doğrudan doğruya icra etmek demek iken burada bir hakkı takdir bırakılmıştır. Yani böyle basma kalıp, padişah irade eder mahiyetinde değildir. Şimdi burada bir hakkı takdir var. Buyurduklarını tamamiyle bendeniz de tasdik ederim. Çünkü ahkâmı kanuniyemiz icabındandır. Mahkemei Temyiz ilâmı üzerine tetkikat yapılamaz. Fakat efendiler Adliye Encümeni bu hususta Büyük Millet Meclisinin gözü oluyor. Yani yapacağı tasdik tetkik ediyor. Çünkü padişah bile tasdik ederken evrakı evvelinden sonuna kadar okumak zaruretindedir.

Büyük Millet Meclisi heyeti içtimaiyenin içerisinde bir şahsın imhası gayesine mâtuf olan şu kararı tasdik etmesi muvafık olup olmadığını, salâhiyetle takdir edebilmesi için okumak bir lüzumu esastır, yani muhakemeten değildir. Tasdik mademki, bir tabaka telâkki edilmiştir. Tasdik edilmeden hüküm icra edilmiyor. İnsanlar muhakemeden mahrum değildir. Padişah muhakeme edip hükmünü verecektir. - Tasdikın

mânası budur. - Binaenaleyh Büyük Millet Meclisi bu evrakı okumuş, Mahkemei Temyiz üzerine bir tabaka teşkil etmiş makamında değildir. Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesi bir dimağ farz edilmiş ve bu dimağın gözü, vasıtai idraki encümen olmuştur. Encümeni vasıtai idrak yaparak şu vâdide dimağımızın bir hücreni nazariyle bakmaktan başka bir şey değildir. Yani dimağımızdaki hüceyrat gibi muhakememizden şu şu kanatlerin doğması lâzımdır diyorsak Adliye Encümeni de bizim dimağımızın bir gözünü bir hücreni teşkil ediyor, bu dimağın diğer kısımlarına telkin ediyor, okurken dimağın şahsiyeti mâneviyesi yine bir şahıs üzerinde kalıyor. Evet Mahkemei Temyiz şu hükmü vermiştir. Halbuki asıl kanaati temin edecek şu hata vardır. Padişahın bir dimağı mesabesinde telâkki edilse bile Mahkemei Temyizin kararı belki bir mahkeme şeklinde değildir. İlâmın tasdikının hükmü üzerine işlenmesidir. Başka bir şey değildir. Şimdi encümeninde okumular. Bize bir şey getiriyorlar. Bu tetkikatları esnasında fikirlerine gelen bir şeyden, yani kanaatten ibarettir. Adliye Encümeni de bize bir şey ilka ediyor. Taammüt yoktur, diyor. Yoksa bizim kanaatimiz üzerinde tesirini yapmakla Mahkemei Temyizin üzerine şu tesiri yapıyorum demek değildir. Efendiler şekil budur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Bu noktayı Temyiz Heyeti anlamamış ise çok teessüf...

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Ona ait efendim. Malûmuâli-leridir ki, Mahkemei Temyiz kanaatlerini evrak üzerine yapar. Tarafeyni görmeyen Mahkemei Temyiz evraka nazaran nasıl cinayet mahkemesi karar ve kanaati üzerinde kanaatini belirtiyorsa, şimdi biz de aynı vaziyete dâhil oluyoruz. O bir şekil itibariyle teselsülü iptal için en son ve nihayettir. Fakat bizimki bir muhakeme değil, son sözü söylemek demektir. Öyle sellemehüsselâm, böyle de söyle de, dememiz doğru değildir. İnsanlar sellemehüsselâm kanaatini tevdi etmez, mahkemeye müracaata mecburdurlar. Düşünmeden verilecek hükümler hüküm olamaz. Mademki o kanaati taşıyoruz. Mademki hüküm vereceğiz. Hükmü verirken elbette aklımızı, muhakememizi istimalde muztarrız. Felsefi hukuk bunu gösterir ve şimdi yaptığımız bundan ibarettir. İşte Adliye Encümeni bunda taammüdol-

madığını söylüyor, demek ki benim kanaatim budur. Evet şekil itibariyle Mahkemi Temyizin kanaati katîdir. Ben şimdi ona ittibaen tasdik dersem abesle iştigal olur. Fakat muhakeme ederek hakkı muhakemem bu neticeyi gösterdi, o da Adliye Encümeninin kanaatim üzerine yaptığı tesir neticesidir. Zannedirim ki Adliye Encümeninin salâhiyetini teşmil etmek hususunda serbestiz zannediyorum ki biz o kanaati istimal etmiyoruz. Hükümünü verecek hâkimler, evrâkı yegân yegân okur ve kanatini, hükümünü o suretle verir. Efendiler eğer muhakemesiz, kararsız hüküm verirsek heyeti içtimaiyeye karşı bir cürümdür. Heyeti içtimaiyenin bir uzvunu kat'etmek ve onu yıkmak bizim had-dimiz değildir. Sonra bir muzır adamı, heyeti içtimaiye için zararlı bir adamı heyeti içtimaiye içerisinde bırakmamak hikmeti hukuk ve içtimaiyatın zarureti olarak kabul edilmiştir. Heyeti Aliye de bunu kabul etmiştir.

BİR MEBUS B. — Öyle ise Temyiz Mahkemesini lâğvetmelidir. Hiç lüzum yoktur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Hayır efendim, öyle değil. O halde efendiler biz bir karar veririz. Çünkü Büyük Millet Meclisi hakkı kazayı haizdir. Efendiler Mahkemei Temyizin vaziyeti hukukıyesini düşünürseniz tesir altında değildir. Mahkemei Temyiz padişahın ne derece tesiri altında ise Büyük Millet Meclisinin de o derece tesiri altındadır. Biz aynı zamanda hakkı kazainin timsaliyiz, bu hususta o hakkımızı istimal için bir Mahkemei Temyiz yapmış ve onu salâhiyettar kılmışız. Ancak hükümler, tasdikimize manut kalmıştır. Tabiidir ki tasdika manut kalan bir hüküm katiyet ifade edemez. Sıfatı kazaiye mutlak olarak bizde, yani Heyeti Celilededir. Bu hakkı kazamızı istimal etmekle son noktada mahkemei temyizi tesir altında bırakmış olduğumuzu zannetmiyorum. (Doğru sesleri) yalnız arz ettiğim gibi, biz ne bir şahıs görürüz ve ne de tesir altında bulunuruz. Memleketin selâmeti için bir adam, beş adam, seksen adam ifna edilebilir. Nitekim Büyük Millet Meclisinin teşkil ettiği İstiklâl mahkemelerinde günde onar adam idam ediliyor karşımızda; bu da başka mesele.. Hükümü kanun bunu icabettirmiştir. Bunu böyle yürütmekle beraber, muhakememizi de yürütmekteyiz ve son söz de bizden çıktıktan sonra meriyülicera olur.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrir var. (Kâfi sadaları)

Riyaseti Celileye

İdam kararlarının Meclisi Âlice mutlaka tasdikı zaruri değildir. Tahfif dahi salâhiyeti cümlesinden ve refet ve şefkat âsarıdır. Bu hükmün müebbet küreğe tahvilini teklif ederim.

22 Haziran 1338

Saruhan

Ömer Lâtîfi

EMİR Pş. (Sivas) — Mesele tavazzuh etmedi..

REİS — Müzakerenin ademikifayesi hakkında bir efendi söz istiyor, ona söz veriyorum.

EMİR Pş. (Sivas) — Ben de isterim.

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Karahisarı Sahib) — Daha bâzı arkadaşlarımız da söz istemişlerdir, bendeniz bu meseleyi Meclisin vazife ve salâhiyeti noktai nazarından mühim görüyorum. Çünkü Meclis; hukuku Padişahiyi üzerinde tutmuştur, hakkı kazayı üzerinde tutmuştur. Meclisin mahkemeleri vardır. Son mahkemesinden sudur eden şu ilâm üzerine Meclis iradesini bildirecektir ki; iradei milliyeye iktiran ettirilmek üzere bu mesele buraya gelmiştir. Encümen, noktai nazarı- nı izah ederken başka türlü suitefehhüm hâsil oldu. Mecliste bu mesele sureti katiyede halledilmelidir. İradei milliyeye arzdan maksat nedir? İradei milliye ya tasdik veya affedecek. Tasdik mecburiyetinde midir? Değil midir? (Değildir sadaları) Pekâlâ; tasdik etmemek için bu misillü ilâmlarda esas ne olâbilir? Çünkü bu meselede malûmattar olan pek çok arkadaşlarımız birçok şey söylemişlerdir. Ezcümle Ali Süruri Bey ifadelerini «Maahaza ısrar etmiyorum» diyerek nakzetmişse de «Bunda veresenin de hukuku vardır» demişlerdi.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Ben öyle söylemedim. Sözüm yanlış anlaşılıştır. İzah edeceğim.

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Devamla) — Mahkemei Temyizin hükmü katîdir. Eğer veresenin hukuku noktai nazarından olmuş olsaydı, şurasını arz etmek isterim ki; affetmek Meclisin hakkı olamazdı. Padişaha arz olunan bu gibi mesailde, hukuku ibada taallük eden şeyde Padişahın af hakkı yoktur. Bu hukuku umumiye noktai nazarından gelmiştir. Meclisin bu misillü şeylerin affı için takibedeceği şey, idamın müebbet küreğe tahvili

için lâzımgelen esasat nedir? Bunların tâyinidir. Bunlar taayyün etmek üzere bâzı rüfeka da söz almıştır. Onların da sözünü dinlemek, Meclisin de tenevvür etmesi için lâzımdır ki, bu teklifte bulunuyorum. (Doğru sadaları) Bu mesele tamamiyle taayyün etsin. Ne gibi cürümleri tasdik ve ne gibi cürümler affa iktiran etmeli? Bunlar esas itibariyle halledilmelidir.

REİS — Efendim kifayeti müzakereyi reye koyuyorum.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, idam cezasının müebbet küreğe tahvilini teklif eylerim.

Ertuğrul Mebusu
Mustafa Kemal

Riyaseti Celileye

Derdesti müzakere ve idama mahkûm edilen maznunun cezasının müebbet küreğe tahvilini teklif eylerim.

22 Haziran 1338

Malatya Mebusu
Reşid

REİS — Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edildi.

Efendim Ali Süruri Efendinin mütalâalarına İsmail Şükrü Efendi temas etti. Bunun için cevap verecekler. (Şahsi mesele yoktur sadaları, gürültüler)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Bir mebusun ifadesi yanlış anlaşılabilir olursa tavzih için o mebusa söz verilir. Sıraya bile bakılmaz. Nizamname sarihtir. Pek kısa söyleyeceğim. Şükrü Efendi; veresei şer'î hakkında bahsettiğimi söylediler. Bendeniz veresei şer'îyenin hakkını mevzuubahsedince, veresenin hakkı şer'îi kisasını kasdetmedim. O başka meseledir. Ben demek istedim ki; bugün mer'i olan kanun bu kaatilin idam olunmasını müstelzimdir. Binaenaleyh idam olursa, Temyiz Heyetinin ilâmı infaza iktiran ederse, verese hakkı kanunisinin icra edildiğini görerek müteselli olur dedim, maksadım budur.

Şurasını ilâve edeyim ki, beyefendiler; bu idam kararının infazı doğrudur, muhiktir. Müebbet küreğe tahvili ise eseri merhamet, eseri sefkattir. Her ikisi de, Meclisi Âlinin yedihihiyarındadır. Binaenaleyh mesele basittir. (Doğru sesleri)

REİS — Takrirleri okuyoruz efendim.

(Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyle Malatya Mebusu Reşid Ağanın takrirleri tekrar

okundu.)

(Saruhan Mebusu Ömer Lûtfi Beyin takriri tekrar okundu.)

Riyaseti Celileye

Af ve tahfif hakkı âlisi yalnız icabatı siyasiyeye değil, turku ıslahiyesi mesdud bâzı hatiatın icraî noktasından ref'i maksadına dahi müstenittir.

Encümeni Adliye, tasdikı Temyizi tenkid ve ref'etmiyor. Encümen kendisine muhavvel olmasına nazaran tahsisi istilzam eden sebebi icraî Heyeti Celileye arz ediyor. Kabul, ya reddi bittabi Heyeti Celileye aittir. Encümen af yolunda arzı mütalâa edemezdi. Zira encümen fail olduğuna kaanidir. Fakat bu kanaati taammütle tehevür arasında dairedir. Afta hata, ukubatta hatadan evlâdır. Binaenaleyh, mazbatanın kabulünü arz ve teklif eylerim, efendim.

22 Haziran 1338

Kırşehir Mebusu
Sadık

REİS — Efendim, dört takririn dördü de idam cezasının müebbet küreğe tahvilini yani... (Ret, ret sadaları, tâyini esamiyle, sesleri)

Müsaade buyurun, evvelâ söyleyeyim efendim, Adliye Encümeninin vermiş olduğu mazbata idamın müebbet küreğe tahvilidir. Burada dört takrir var, dördü de Adliye Encümenince ekseriyete iktiran eden kararın kabulüdür. Başka bir teklif yoktur, yalnız diğer bir takrir var. İdam kararının tâyini esamiyle reye vaz'ını teklif ediyor. Şimdi Adliye Encümenindeki ekseriyetin idamın müebbet küreğe tahvili hakkındaki kararını reyi âlinize arz ediyorum. Adliye Encümeninin mazbatası - ki, idam hükmünün müebbet küreğe tahvilidir - bu mazbatayı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Ekseriyetle idam cezası müebbet küreğe tahvil edilmiştir.

4. — *Hiyaneti vataniyeden idama mahkûm Kostantin ile on beş sene küreğe mahkûm Süleyman hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, hiyaneti vataniyeden idama mahkûm Kostantin ile rüfekasına dair Adliye Encümeni mazbatası var, okunacaktır.

Adliye Encümeni mazbatası

Pontüs namı altındaki cemiyeti fesadiyeye iştirak ile bilfiil hiyaneti vataniyede bulunmak

cürmünden maznununaleyh olup Bafra Bidayet Mahkemesince vicahen idamına karar verilmiş olan Bafra'nın Elmacı karyesi ahalisinden Dirkonoglu Kostantin ve merkumu hanesinde gizliyerek ve kadın elbisesi giydirerek firarına teşebbüs edip mahkemei mezkûrece on beş sene müddetle küreğe vaz'olunmasına hükmedilen Bafra'nın Yorguç karyesinden Terzioğullarından Lâz Süleyman Ağa hakkındaki evraki; hükmiye Heyeti Umumiyyeden Adliye Encümenine havale buyurulmakla encümenin 10 Haziran sene 1338 tarihli içtimasında mütalâa ve icabı müzakere olundu. Merhum Kostantin'in Rumların dâhile nakline mübaşeret olunmadan akdem firar ederek Pontüs namı tahtında icrayı faaliyet eden ve gayesi itibariyle eczayı memalikten bir kısmının tefrikiyle eenebi bir Devlet hâkimiyetine vaz'a sây eden ve bu suretle hiyaneti vataniyede bulunan eşkiya cemiyetine iltihak ve Bünyan dağlarında işbu cemiyet efradından olarak şekavette bulunup kuvayz takibiye ile müsademelere iştirak ve birçok fecayi ve mezalimde methaldar olduğu ve Lâz Süleyman Ağanın dahi merkumu bir mahtan fazla hanesinde ihfa ve kendine ait bir ata irkâpla Müslüman kadını kıyafetinde hizmetkârı delâletiyle tekrar dağa kaçırmakta iken faili asıl merkumun kıyafeti mezkûre ile bittakip yakalandığı Kostantin'in sarıhan ikrarı ve Laz Süleyman'ın son ikrarına inzıam eden ihbarat ile derecei sübutta olup ancak mahkemenin işe hiyaneti vataniye şeklinde vaziyet etmiş olmasına nazaran tâyini ceza emrinde Hiyaneti Vataniye Kanununa tatbikan itayı hüküm ve karar olunmak muktazi iken Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesinin tatbikından zühul edilerek Kanunu Cezanın 54 neü maddesinin zeyline tatbikan hükmedilmesinde isabet görülemediğinden merkuma ait fıkrai tatbikiyenin ref'i ile mezkûr Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesine tevfikân ve Laz Süleyman hakkındaki hükümle maan tasdikı zımında keyfiyetin Heyeti Umumiyyeye arzı ekseriyetle karargir oldu.

10 Haziran 1338

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Canık Biga
Vazife noktasından Hamid
muhalifim
Emin

Kâtip
Karahisarı Sahib
Vazife ve salâhiyet
noktasından muhalifim
Mehmed Şükrü

Âza
Karahisarı Şarki
Vasfi
Âza
Elâziz
Rasim
Âza
Maraş
Mehmed Hasib

Âza
Karahisarı Şarki
Ali Süruri

Âza
Kırşehir
Sadık
Âza
Karahisarı Sahib
İsmail Rüştü
Âza
Diyarbakir

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) —
Bu meselede Meclisi Âlinin halletmesi icabeden bir şey vardır ki o da vazife ve salâhiyet meselesidir. Adliye Encümeninden bu hususta mütâaddit evrak çıkmıştır. Adliye Encümeninde bendeniz ve Reis Emin Bey ve diğer bir arkadaşımız dahi vazife ve salâhiyet meselesinden dolayı buna muhalif kaldık. Tabiidir ki bunun katî surette halli Heyeti Celilenin vereceği karara bağlıdır. Vereceğiniz karar Adliye Encümeni için mamulünbih olacak, o dairede çıkacaktır. Bunun için meseleyi biraz izah etmek ve Heyeti Celilenin hukuk noktasından tenevvürü için söz aldım. Malûmuâliniz memleketin bir cüzünü tefrik ederek ayrıca bir hükümet teşkil etmek suretiyle vâkı olan cürümler, Kanunu Cezada muayyendir. Memleketin emniyeti dahiliyesini ihlâl eden ceraim meyanındadır ve mahkemenin tatbik etmiş olduğu madde de Kanunu Cezanın 54 neü maddesinin zeylidir ki o da bu kabîl ceraimi tasrih eden bir maddedir ve bu doğrudur. Hiyaneti Vataniye Kanununa tatbiki katiyen doğru değildir. Malûmu âliniz Hiyaneti Vataniye Kanunu Meclisi Âlinizin yapmış olduğu bir kanundur. Çerçeve ve hududu malûm ve muayyendir. O kanunun esbabı mucibesi de Meclisi Âlinizce malûmdur. Malûm olan bu noktalar üzerinde bir iki noktayı daha izah etmek isterim. «Meclisin meşruiyeti aleyhine isyanı mutazammın kavlen ve fiilen, tersimen hiyaneti vataniyede bulunanlar» diyor. Yani Heyeti Celile hududunu, çerçevesini bu suretle çizmiştir. (Meclisi Âlinin aleyhine fiilen isyan meselesi, kavlen isyanı tazammun ederse, kavlen tahrikte bulunursa, kavlen aleyhinde isyanı mu-

tazammın tersimatta bulunursa Hiyaneti Vataniye Kanunu bunların sureti tecziye ve muhakemesine dairdir.) Yoksa Hiyaneti Vataniye Kanunu (hiyaneti vataniye) kelimesinin ifade etmiş olduğu hududun dâhiline girmiş değildir. Onun hududuna giren, bir cürmü kanuniyi ihtiva eden bir şey değildir. Malûmuâliniz bizde Hiyaneti Vataniye namıyla bir kanun yoktu. Bâzı devletlerin kanunlarında hiyaneti vataniye namı altında bir fasıl vardır. Fakat memleketin emniyet ve asayişini ihlâl eden cerain de o fasılda dâhildir.

Yani neler Hiyaneti Vataniye Kanununa dâhildir? Fakat bizde Hiyaneti Vataniye Kanunu böyle âm ve şâmil değildi. Memleketin emniyeti dâhiliyesini ihlâl eden cerain hakkındaki ceza; Kanunu Cezada mahduttur diğer şeylere aid olan ceza ayrıca bir kanunla muayyendir. Hiyaneti Vataniye Kanunu bu Meclisin teşekkülüyle, bu Meclisin teşkilinden inbias eden zaruretin icabatı olarak ypaılan bir kanundur. Binaenaleyh bunu böyle ayırmak, onun memleketin bir cüz'ünü ayırmak suretiyle ayrıca bir Pontüs Hükümeti teşkil etmek suretiyle vâkı olan fiil ve hareket ve isyanı Kanunu Cezada muayyen olan maddeye tatbik etmiyerek onu Hiyaneti vataniye Kanununa tatbik etmek doğru değildir. Bu tatbika arkadaşlarımızı sevk eden saik nedir? Malûmuâliniz mazbata görüldüğü doğru olarak kanunun (54) neü maddesine tatbik etmiştir. Encümeni âliniz mahkemenin bu kararını feshediyor, tatbikat noktasından... Gûya mahkeme bunu doğru tatbik etmemiş, Hiyaneti vataniye Kanununa tevfiik etmesine nazaran tatbikat noktasından feshettikten sonra Hiyaneti Vataniye Kanununa tevfiik ediyor. Buna tevfiik etmesindeki zarureti şundan anlıyorum. Yani Meclisi Âlinin tasdik edebilmesi için ve Meclisi Âliye bu hükümlerin gelebilmesi için ancak hiyaneti vataniye cihetiyle mahkûm edilmelidir ki, gelebilsin, bununla hiyaneti vataniye cürmiyle mahkûm olanların karunu mahsus mucibince evrakının hakkı tetkiki Meclisi Âlinize aittir. İstiklâl mahkemesi olan yerlerde, memaliki Osmaniyenin bir cüz'ünü ayırmak suretiyle bu kabîl cinayetlerde bulunanların muhakemeleri İstiklâl mahkemelerine aittir. İstiklâl mahkemelerinin salâhiyeti de, malûmuâliniz salâhiyetini tâyin eden kanunda vazifesi âm ve şâmil olarak m'tlaktır. Hattâ o derece mutlaktır ki, müstakillen,

yani kavanini mevzuada ve kavanini cezaiyede mevcudolmayan cezaları dahi müstakillen hükmetmek salâhiyetini haizdir. Sonra daha vâsi salâhiyeti vardır. Memleketin kuvayı mâneviye ve maddiyesini tenkis ve ihlâl edenlerin muhakemesi İstiklâl mahkemelerinin vazaifindedir. İstiklâl mahkemesi olan yerlerde bu kabîl cerain'in muhakemesini bu naktai nazardan iera etmiştir. Müstakillen muhakemelerini yine Kanunu Cezanın (54) neü maddesine tabkikan hükmetmek doğrudur. Fakat efendiler İstiklâl mahkemesi olmayan yerlerde bu kabîl cerainin mahalli rüyeti cinayet mahkemesidir. Bidayet mahkemesi değildir. Bidayet mahkemesi hiyaneti vataniye sıfatıyla o cürme bakamaz. Bu, vazife ve salâhiyet noktasından yanlış ve hilâfi salâhiyet bir şeydir. Meclisi Âli memlekette ahkâmı kanuniyeyi tatbik etmek ve onun hüsnü cereyanını temin etmek vazifesiyle mükelleftir ve bunu yapmak isterse turku kanuniye ile ierası lâzımgelir. Turku kanuniyeye iera zarureti bunda bâzı müşkülât ihdas eder yani bu adamların muhakemesi uziyacaktır. Malûmuâliniz cinayet mahkemesinde elbette birtakım merasim vardır. Orada Hiyaneti Vataniye Kanununun bahsettiği sürat yoktur. Cinayet mahkemesi hükmedecek, mahkemeyi Temyize gidecek, o da tasdik edecektir. Fakat kanunun ahkâmını muhafaza etmek, tehhür endişesiyle kanunsuzluk irtikâbetmekten evlâdır. Binaenaleyh vazife ve salâhiyet noktasından bu hüküm doğru değildir. Meclisi Âlice ittihaz edilecek karar badema bir esas olacaktır. Ona göre Meclisi Âlinizin bir karar ittihazını istirham eylerim.

MAZBATA MÜHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Efendim, mazbatada ismi mevzuubahsolan ve Pontüs teşkilâtında ismi dâhil bulunan Kostantin hakkındaki hüküm Adliye Encümeninin yalnız ihtilâfi müstelzim olan cihet noktasından, tatbikatı kanuniye noktasından ihtilâf ile, tâvini ceza noktasından ittifakla tanzim edilmiştir. İhtilâfi müstelzim olan nokta şudur, buyuruyorlar ki, «Kanunu Cezanın 54 neü maddesine temas eden efalden bulunması dolayısıyla Bafra Bidayet Mahkemesinin işbu dâvayı hilâfi salâhiyet rüyetle hüküm vermesi doğru değildir. Binaenaleyh ahkâmı kanuniyeye tebaan cinayet mahkemesi tarafından rüyeti lâzımgelir» deniyor. Malûmuâliniz dâvayı milliyi imha etmek için şu-

rada burada zuhur eden isyanlar üzerine Devlet'in dâhilî emniyetini ihlâl eden eşhas hakkında mücazâtı kanuniye varken müstakillen ayrıca Hiyaneti Vataniye Kanununun vaz'ı elbette süratle, adaletle memlekette bir terhip ve intibah husulünün temini maksadına müstenittir. Hiç şüphe yok ki, Puntus meselesi bir isyandır ve bu isyan da meşruiyetimize karşı isyandır. Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesi mucibince «Bilfiil hiyaneti vataniyede bulunanlar idam olunurlar fer'an zimethal olanlar Kanunu Cezanın (45) nci maddesine tevffikan tecziye olunur» diyor. Binaenaleyh hiyaneti vataniye şeklinde bir işe vaziyet eden bir mahkeme ya Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesi mucibince idam hükmünü vermekle veya ikinci maddenin istilzam ettiği (45) nci maddenin tatbikiyle mükelleftir. Şu takdire göre bu kanun bidayet mahkemesine başka kavaninin tatbiki salâhiyetini vermemiştir. Hassaten şu ciheti nazarı dikkati âlinize arz ediyorum.

Bunlar hakkındaki kanunda haini vatan olmalarından ileri geldiğini âlemi medeniyete karşı protesto ederek ilân ediyoruz.

Sonra ceraimi âdiye suretinde muhakemesini tensibedecek olursanız malûmu âliniz mesaili cinaiyeden olması itibariyle uzun merasimai kanuniyeyi müstelzim muhakemat, sonra Mahkemei Temyize müracaatleri gibi turku kanuniye var. Bu merasime tebaiyet zaruri bu kabîl haini vatan olan eşhasın vaktizamanıyla tecziye edilmemesi demek olur. Binaenaleyh bunda mahzur vardır. Şükrü Beyefendinin mütalâaları muvafık değildir. Adliye Encümeni birçok tahkikattan sonra ahkâm ve sarahati kanuniye üzerine tanzim ettiği, mazbatanın kabulünü bendeniz encümen namına arz ve teklif ediyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim meseledeki ihtilâf, ne cürmün mahiyetinde, ne cezanın mahiyetinde, yalnız mahkemelelerin vazife ve salâhiyetindedir. Şükrü Bey biraderimiz gayet kanuni olarak buyurdular ki, bundan iki sene evvel Büyük Millet Meclisini tanımayan, isyan eden ve kanunun esbabı mucibesinde muharrer olan şu şu maddelerden dolayı değil, ancak fakat cürüm itibariyle yine aynı kuvvet ve kudreti haiz ilan Ceza Kanuniyle muhakemesi lâzımdır. Şükrü Beyin bu-

yurdukları doğrudur. Yalnız Mazbata Muharriri Bey de idari olan düşünce ile ve bizim daima böyle gecbîn mahkemelerimizden bizar olmak dolayısıyla süratle neticeye vâsıl olmasını buyurdular. Bu gibi cürümleri de Hiyaneti Vataniye Kanununun ihtiva edeceğini Adliye Encümeninde teklif etselerdi çok isabet olurdu. Bendeniz de mahkemelerin sürüncemede kalması taraftarı değilim. Fakat bunlar ihtiyar olunmuş birtakım külfetlerdir ki: Birtakım istintak, şu, bu suretle bir Devlet'in cenahı refetine sığınmış halkın hürriyetini temin için verilmiş birtakım hukuktur ve Hükümet halkın hürriyetine tabii bütün mevcudiyetiyle hürmet etmekle ve onu haksız bir tecavüze uğratmamakla mükellef olmuştur. Biz de turku mahakim diye ihtiyar ettiğimiz bu kadar külfet, hak ve haki-katın tezahürü ve beşeriyetin daima adaletle doğru gittiği yoldan bizim de gitmemiz esasına müstenittir. Pontüs, haddizatında hiyaneti vataniyedir. Bunda kimsenin tereddüdü yoktur ve Şükrü Beyin iddiası da bu vadede değildir. Aynı kudreti haiz olan cinayet mahkemesi cezayı vermekte tereddüdetmeyecektir. O da tabii bizim mahkememizdir. Mahkeme itibariyle belki bu kabul edilir. Fakat bundan sonra Adliye Vekâletinin nazarı dikkatini celbetmeli. Hiyaneti Vataniye Kanunu ile diğer kanunların tatbikinde hükkâmın nazarı dikkatini celbetsin. Adliye Vekili hakkı kazalara müdahale hakkını haiz değildir. Yalnız buradaki cereyanları hükkâmın nazarı dikkatine tebliğ etmelidir. Tabiidir ki Hiyaneti Vataniye Kanununun sebebi vaz'ı başka, Ahkâmı Cezaie Kanununun sebebi vaz'ı başka; her halde biz de ahkâmı kanuniyeye riayetle mükellefiz. Şükrü Beyin bu iddiaları vârittir ve muvafıktır ve encümen mütalâalarını başka vâdiden yürütürlerse daha isabet ederler.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Efendim muhtelefünfih olan mesele Pontüsçuların harekâtı ve şekaveti, hiyaneti vataniye ceraiminden midir? Değil midir? Hiyaneti vataniye denilince tabii bunun mânayı lûgavisi kastedilmiyor. Bizim yaptığımız kanunda tarif olunduğu veçhile mânayı istilahisi maksuttur. Hiyaneti vataniye Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyanı mutazammın kavlen ve fiilen vukubulacak hareket. İlâh. Şu mealde tarif oluyor. Encümende Şükrü Beyle

diğer bir arkadaşımız Pontüsçülerin harekâtı bu cürmün dairei şumulüne dâhil değildir reyinde bulunuyor. Encümenin ekseriyeti ise bu tarifi dâhilinde görerek reyini istimal etti. Beyefendiler «Meclisi Âlinin meşruiyetine isyanı mutazammun kavlen veya fiilen...» Bu tâbir umumi bir tâbirdir ve tefsire mütehammildir. Meşrutiyete isyan hemen eline silâhı alıp da meclise hücum demek değildir. Öyle harekât olur ki; o harekât meclisin meşruiyetine isyanı tazammun eder ve o isyanı doğurur. Şimdi Pontüsçülerin isyanı binnetice nedir? Bu Meclisin meşruiyetini tanımamaktan mütevellittir ve o maksada mâtuftur, hedef orasıdır. Pontüsçülerin harekâtı acaba Meclisin tesanüdünden sonra mı başladı? Hayır, evvel başladı. Bunu hepimiz biliyoruz. Fakat; evvel başlamakla Meclisin meşruiyetine isyanı tazammun etmez mi? Harekâtı mütekaddime hiç nazarı dikkate alınmasın. Bugünkü hareket nedir? Bugünkü hareket, Meclisin meşruiyetine isyandır. Kanunu Cezada bu cürmün, cezasını tâyin eden madde varsa» olabilir. Tetkik olursa, Meclisin meşruiyetine isyanı mutazammun olup da Kanunu Cezada cezaları tâyin olunmuş nice ceraim daha bulunabilir. Bunlar bulunmakla vukubulan cürmün hiyaneti vataniye olmaması mı lâzımgelir? Meclisi Âli, Pontüs mesaili hakkında şimdiye kadar mütaaddit ilânları tasdik veya ref'etmiştir. Yani tetkika girişmiştir. Ve bunun hiyaneti vataniye olduğunu da kabul etmiştir. Şimdi eezai memalikten bir kısmını ayırmak fikri, rica ederim, meşruiyete isyan değil midir? Bu hükümetin, bu Meclisin meşruiyetini kabul eden her hangi tebaa böyle harekette bulunur mu? Yoksa meşruiyete isyan demek yalnız kalıp da nutuk vermek midir? Büyük Millet Meclisini tanımayın demek, yahut birtakım efrat toplamakla Meclise hücum etmek midir? Bu böyle mahduden mi tasavvur olunur? Bu kabili tasavvur mudur? Binaenaleyh, bu kabili tefsir ve tevsî bir madde-dir. Bunun birçok envai olur. İşte Pontüsçülerin harekâtı da bu envadan bir nevidir. Şunu Heyeti Celilenin nazarı dikkatine arz edeyim ki: Hiyaneti vataniye mahkûmlarından bir kısmının affına dair olan Kanunda ki, bakınız kanunun serlevhasına; unvanında bile, Hiyaneti vataniye mahkûmlarından bir kısmının affına dair Kanun deniyor, bu kanunda bir fıkrai istisnaiye

vardır. «Ezai memalikten bir kısmını tefrika teşebbüs edenler bu aftan istifade edemezler» diyor. Demek ki : Meclisi Âli yaptığı af kanunda dahi Pontüsçülerin şu harekâtını ve emsâlini hiyaneti vataniyeninin dairei şumulünde görmüştür ve o fıkrai istisnaiyenin dereine lüzum hşsetmiştir. Bunun için Şükrü Beyin mütalâatı katiyen gayrivârittir ve şimdiye kadar Meclisi Âlinin yaptığı tetkikata dahi muarızdır. Binaenaleyh, encümenin ekseriyeti ârasına iktiran eden fikrin kabulünü teklif ediyorum.

REİS — Efendim, kifayeti müzakere hakkında bir takrir vardır.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim, vazifei kazaiye meselesinde Heyeti Celile tenevvür etsin.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — Reis Bey, müzakerenin ademikifayesi hakkında söz isterim.

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Adliye Encümeninin mazbatasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Adliye Encümeninin mazbatasını ekseriyetle kabul edilmiştir.

5. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Muşlu Yusuf bini İsa ve rüfekası hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatasını*

REİS — Hiyaneti vataniye ile mahkûm Muşlu Yusuf bini İsa ve Değirmenci Yusuf bini Rıza'nın evrakı hükmiyesi hakkında Adliye Encümeni mazbatasını var.

Adliye Encümeni mazbatasını

Muş İnzibat Bölüğü efradından Erbaalı Mehmedoğlu Ali'yi beş mah ihfa ve merkumu işe ederek firariliğinin devamını teshil suretiyle hiyaneti vataniyede bulunmalarından dolayı maznununaleyhim olup Muş Bidayet Mahkemesince yirmişer gün ve iki hafta hapislerine karar verilmiş olan Muş'un Süfla mahallesinden Yusuf bini İsa ve Değirmenci Yusuf bini Rıza ve Kale mahallesinden Murad haklarındaki evrakı hükmiye Heyeti Umumiye Kararıyla Adliye Encümenine havale ve tevdi buyurulmuş olmakla mütalâa ve tetkik olundu. Münderecati evraka nazaran mahkemei mahalliye işbu vakai cürmiyeye, ordunun kuvvei umumiyesine dâhil bir askerinin devamı firarını temin etmiş olmalarından naşî tavsifi cürüm noktasından

hiyaneti vataniye mahiyeti izafesiyle işe vazıyed ve olsuretle teşkili muhakeme olunarak netice muhakemede merkumunun asker firarisi Ali'yi berminali muharrer beş mah ihfa ve bu müddet zarfında da ibate ve işe eylediklerinin tahakkukundan naş Mülkiye ceza Kanunnamesinin 118 nei maddesine tevfi kan derecatı muhtelifede mahkûmiyetlerine karar verildiği anlaşılmış ve halbuki Hiyaneti vataniye Kanununun birinci maddesindeki tasrihat ile hiyaneti vataniye ef'ali hasr ve tarif edilmiş olduğundan mahkûmunaleyhime isnadolan teshili firar cürmünün hiyaneti vataniyeden mâdudolmadığı derkâr ve Askerî ceza Kanunnamesinin 147 nei maddesi delâletiyle fiili vâkıdan dolayı alelûsul mahkemei aidesince rüyeti dâva ile itayı hükmolunmak lâzımgelirken tabbık İstiklâl mahkemelerine mevdu olan firariler hakkındaki kanundan istidlâli ahkâm olunarak vakanın, ordunun kuvvei umumiyesine taallûk etmesi noktasından zati meselenin hiyaneti vataniye şekline irca muhalifi kanun görülmüş olduğundan hükmü lâhikın refiyle maznununaleyhin haklarında mahkemei aidesinde ve kavaidi umumiye dairesinde takibat icra olunmak üzere evrakın merciine berayı irsal Adliye Vekâletine tevdi zımında Heyeti Umumiyye arz ve takdimine ekseriyetle karar verildi.

10/6/1338

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canik	Biga
Emin	Hamid
Kâtip	Âza
Karahisarî Sahib	Karahisarî Şarki
Bulunmadı	Asker firarisini işe ve ibatenin hiyaneti vataniyeden olduğu reyindeyim
	Vasfi
Âza	Âza
Karahisarî Şarki	Kırşehir
Bulunmadı	Sadık
Âza	Âza
Karahisarî Sahib	Elâziz
İsmail Şükrü	Rasim
Âza	Âza
Maras	Diyarbakir
Mehmed Hasib	(Bulunmadı)
REİS — Efendim, Adliye Encümeni tetki-	

kat noktasından mahkemenin hükmünü yanlış buluyor. Mahkemei aidesine tekrar tevdi etmek üzere Adliye Vekâletine havalesini teklif ediyor. Adliye Encümeninin mazbatasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Efendim, evrakı Adliye Vekâletine iade ediyoruz.

6. — *Bafra'dan idama mahkûm Grikor ve rüfekası ve on ikişer sene küreğe mahkûm Yuvan ve Yorgi ve üç sene dört mah hapse mahkûm Aleko haklarında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Bafra Bidayet Mahkemesince idama mahkûm Bafra'dan Canikli Kirkor ve rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatası var. Okunacaktır :

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniye cürmünden maznun olup Bafra Bidayet Mahkemesinde cereyan eden muhakemei vicahiye neticesinde idamına hüküm ve karar verilmiş olan Canikli Yurdlu Yorgioğlu Yorgi ve Kıryakooğlu Yaraş ve Grikor ve on ikişer sene küreğe mahkûm Grikoroglu Yuvan ve Ulaşoğlu ve Yorgi ve hadâseti sinni hasebiyle hakında takdir edilen on sene kürek cezasının sü-lüs müddeti olan üç sene dört mah hapsine karar verilen Kirkoroğlu Yuvan Mahdumu Aleko haklarındaki evrakı hükmiye Heyeti Umumiyeden Adliye Encümenine havale kılınmış olmakla encümenin 10 Haziran 1338 tarihli içtimanda mütalâa ve icabı müzakere olundu.

Evrakı hükmiye meallerine nazaran maznunaleyhimden Grikor ve Yorgioğlu Yorgi ve Kıryakooğlu Yaraş'ın kendi arzu ve ihtiyarlarıyla Rumların dâhile nakline teşebbüs olunmazdan akdem me'valarından firar ederek Pontüs cemiyeti fesadiyesi namı altında müçtemi ve fiilen Hükümete isyanla eczayı memalikten bir kısmının bittefrık ecebi bir devlet himayesine vazı ve ithaline sâyeden erbabı isyana iltica ve iltihak ve Bünyan'da tül müddet müsellâhan izharı mukavemet ve bu uğurda ika olunan cinayati mütaaddide ve fecayii muhtelifeye işti-rak eylediklerinin kendilerinin ikrarına inzı-mam eden ihbarat ve Yaraş ile Grikor'un esna-yı isyanda taşıdıkları silâhların ikrarları veçhile getirildikleri mahalden çıkarılması ve Yorgi'nin İslâm kıyafetinde derdest olunması de-

lâletleriyle ve diğer maznununaleyhim Yuvan ve Ulaşoğlu Yorgi ve Aleko'nun dahi merkumunun efalinde fer'an zimethal ve müşarîk olduğunun sübutuna binaen Grikor ve Yurtlu Yorgioğlu Yorgi ve Kiryakooğlu Yaraş'ın hareketlerine tetabuk eden Hiyaneti Vataniye Kanununun 2 nci maddesi delâletiyle Kanunu Cezanın 54 ncü maddesinin zeyline tevfikan idamlarına ve Grikorooğlu Yuvan ve Ulaşoğlu Yorgi ve Aleko'nun dahi mezkûr Hiyaneti Vataniye Kanununun 2 nci maddesinin mâtufun aleyhi olan Ceza Kanununun 45 nci maddesine tatbikan bunlardan Yuvan ve Yorgi'nin on ikişer sene küreğe mahkûmiyetlerine ve Aleko'nun dahi on sene müddetle küreğe vaz'olunmasına ve ancak merkumun on sekiz yaşını ikmal etmemiş olduğu cihetle Kanunu Cezanın 40 nci maddesi delâletiyle cezayı muayyenin sülüsü olan üç sene dört mah hapsine karar verilmiş ise de bâlâda evsafı cürmiye ve derececi filleri arz ve izah olunan ve mahkemece idamlarına karar verilmiş olan Grikor ve Yorgi ve Yaraş'ın hiyaneti vataniye cürmü isnadiyle mahkemeye sevk olunarak o mahiyette rüyeti dâva kılınmasına ve binnihaye hareketi sabiteleri dahi hiyaneti vataniyeden ibaret bulunduğuna nazaran merkumunun fiilleri icabı olarak Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesine tatbikan tâyini ceza edilmesi muktazi bulunduğu halde nev'i fiile mahsus ve munhasır olan kanun hükmünün tatbikinden zühul edildiği anlaşıldığından hükmü mezkûrun merkumuna ait fıkrai tatbikiyenin ref'iyle Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesi mucibince idamları ve diğer mahkûmunaleyh Yuvan ve Yorgi ve Aleko'nun o mahkûmiyetlerinden tahakkuk eden isabete mebni on-

lara ait fıkrai hükmiyenin lâzimültasdik bulunduğu cihetle keyfiyetin Heyeti Umumiyenin nazarı tasvîp ve tasdikına arzına ekseriyetle karar verildi.

10 Haziran 1338

Adliye Encümeni	Mazbatâ Muharriri
Reisi	Biga
Canik	Hamid
Vazife noktasından	
Muhalifim	
Emin	Âza
Kâtip	
Karahisarî Sahib	Karahisarî Şarki
Vazife ve salâhiyet	Vasfi
noktasından muhalifim	
Mehmed Şükrü	
Âza	Âza
Karahisarî Şarki	Kırşehir
Ali Süruri	Sadık
Âza	Âza
Karahisarî Sahib	Elâziz
İsmail Şükrü
Âza	Âza
Maraş	Diyarbakir
Mehmed Hasib

REİS — Efendim söz istiyen var mı? Söz istiyen yoktur. Adliye Encümeninin mazbatasını reyî âlinize arz ediyorum. Adliye Encümeninin mazbatasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Adliye Encümeninin mazbatasını ekseriyetle kabul edilmiştir.

Efendim on dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat: 3,35

(İkinci Celse hafidir.)

ÜÇÜNCÜ CELSE

Bed'i müzakerat; saat: 4,45

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KATİP — Ziya Hurşid Bey (Lâzistan)

REİS — Efendim Celse aleni olarak küşadedildi. Vaktimiz kalmamıştır. Cumartesi günü malûm olan ruzname ile içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat: 4,50

İçtimai âti ruznamesi

1. Zaptı sabık hulâsası
2. Evrakı varide:
 1. Samsun'daki İdarei Örfiyenin 22 Haziran 1338 den itibaren ref'edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi
 2. Gene livası memurinine maaş verilmemesi esbabına dair Gene Mebusu Fikri Faik Beyle rüfekasının Maliye Vekâletinden sual takriri
 3. Ankara Mebusu Âtîf ve Karesi Mebusu Abdülgafur Efendilerin Harb Kazançları Vergi-

si Komisyonunun mukarreratına ve ayrıca mahallerinde bir komisyonun teşkilinin muvafık olup olmayacağına dair Maliye Vekâletinden sual takriri

İntihabat

1. Tetkik Encümeni intihabatı
Bugün müzakere edilecek mevad.
1. Tarik bedeli nakdîsinin sureti tahsil ve sarfı hakkında lâyihai kanuniye

